

DE SKOR

VOGELWERK GROEP TEXEL

Jaargang 30, nummer 3, 2011

De Skor is een uitgave van **Vogelwerkgroep Texel** en verschijnt 5x per jaar

Voorzitter: Bernard Spaans, Oesterstraat 27, 1794 AR Oosterend, 0222-318688

Algemeen secretaris: Vincent Stork, Stengweg 14, 1795 LG, De Cocksdorp, 0222-315140

Penningmeester: Rina Rood, De Dageraad 61, 1797 SK Den Hoorn, 0222-319429

Natuurhistorisch secretaris: Adriaan Dijkse, Rommelpot 7, 1797 RN Den Hoorn, 0222-319231

Excursies en lezingen: Klaas de Jong, Klimpstraat 39, 1795 AN De Cocksdorp, 0222-365862, 06-21809865, nhdejong@gmail.com

Vogelbeschermingszaken: Jos van den Berg, Kikkertstraat 41, 1795 AB De Cocksdorp, 06-22494483

PR-zaken: Marcel Wijnalda, Buytengors 61, 1791 WN Den Burg, 0222-321200

Waarnemingen: Arend Wassink, Postweg 64, 1795 JR De Cocksdorp, 0222-311699, arendwassink@texel.com

Redactie: Andri Binsbergen (a.binsbergen@texel.com), Lieuwe Dijkse (lieuwe.dijkse@elzenhout.nl), Harm Jan Kiewiet (kiewiet1@planet.nl), Klaas de Jong (nhdejong@gmail.com).

Ons adres is: Vogelwerkgroep Texel
Stengweg 14
1795 LG De Cocksdorp
vincent.stork@gmail.com (**LET OP! Nieuw mailadres!**)

Onze website is: www.vogelwerkgroeptexel.nl

Contributie en lidmaatschap

ING-rekening 8417822 t.n.v. Vogelwerkgroep Texel te Den Hoorn

Lidmaatschap €13,50 per jaar, gezinslidmaatschap €15,- per jaar

Aanmelden bij Vincent Stork, vincent.stork@gmail.com, 0222-315140

Foto voorkant: René Pop (Heggenmus)

Tekening achterkant: Frits Jan Maas

Deze Skor is mede tot stand gekomen door Eetcafé De Rog.

Kopijsluitingsdatum volgende Skor:

15 april 2011

Daaropvolgende Skorren: 15 juni,
15 september, 15 november & 15
februari 2012.

Uitnodiging: Algemene Ledenvergadering 2011

Het bestuur van Vogelwerkgroep Texel nodigt u van harte uit voor onze jaarlijkse ALV.

Plaats: **Stayokay, Haffelderweg 29, 1791 AS Den Burg**

Datum en tijd: **vrijdag 25 maart 2011, 20:00 uur (zaal open om 19:30 uur)**

De vergaderstukken zullen in de week voorafgaand aan de vergadering via onze website te downloaden zijn en een (beperkt) aantal prints zal in de zaal beschikbaar zijn. De jaarrekeningen staan elders in deze Skor afgedrukt.

Agenda

1. Opening
2. Ingekomen stukken en mededelingen
3. Notulen Algemene Ledenvergadering 2010 (al te downloaden via VWG-website)
4. Verslag bestuursactiviteiten in 2010 (vergaderstukken)
5. Financieel overzicht 2010 (elders in deze Skor) en verslag van de kascommissie
6. De toekomst van de Skor en vaststelling toekomstige contributie
7. Bestuursverkiezing. Dit jaar zijn Adriaan Dijkse en Rina Rood aan de beurt om af te treden, maar hebben zich herkiesbaar gesteld en het bestuur stelt voor hen opnieuw te benoemen. Marcel Wijnalda draait al een tijdje met het bestuur mee en het bestuur stelt voor hem te benoemen als bestuurslid PR. Tegenkandidaten voor de functies natuurhistorisch secretaris, penningmeester en PR-zaken kunnen zich voor aanvang van de vergadering melden bij het bestuur.

	Jaar van aftreden	Persoon	Functie
Aftreeschema huidige bestuursleden	2011	Adriaan Dijkse	Natuurhistorisch Secretaris
	2011	Rina Rood	Penningmeester
	2012	Klaas de Jong	Organisator excursies en lezingen
	2014	Bernard Spaans	Voorzitter
	2014	Vincent Stork	Secretaris
	2014	Jos van den Berg	Vogelbeschermingszaken

8. Overzicht van de activiteiten in 2010 (zie vergaderstukken)
Aan de orde zullen komen: inventarisaties, excursies, cursussen en lezingen, nestkastonderzoek, vogelbeschermingsactiviteiten, Soort van het Jaar 2010, integrale tellingen (wadvogels, ganzen en zwanen), overige activiteiten en de subwerkgroepen (Ornithologisch Jaarverslag, Vogelkijkhutten, Kerkuilwerkgroep, Ringersgroep Korverskooi).
9. Wat verder ter tafel komt & rondvraag
10. Sluiting

Ook in 2011 willen we ons als Vogelwerkgroep weer zoveel mogelijk inzetten voor de vogels op en om Texel. Helaas is niet alles gratis, dus we willen al onze leden vragen om zo snel mogelijk de contributie 2011* over te maken! Waarschijnlijk hebben veel leden dit al overgemaakt of via een automatische incasso gedaan. Namens de penningmeester: heel veel dank aan u allen!

* Helaas is het versturen van acceptgiro's erg duur, vandaar dat we 'slechts' op deze wijze een verzoek doen. U doet ons een groot plezier met een automatische overschrijving! Leest u ook 'Van het bestuur' hierover.

Van de redactie

Soms gaat er iets mis bij het maken van de Skor. Zo had onze leverancier L&R Parkstraat de pech dat het apparaat waarop ons blad steeds gekopieerd werd, defect raakte. Noodgedwongen moest het laatste nummer van vorig jaar daarom op een andere, maar duurder machine gedrukt worden. Het resultaat was echter wel een veel mooier blad met scherp afgedrukte foto's. Eigenlijk een Skor zoals we die altijd al wilden hebben. Maar ja, te duur! Omdat de redactie die mooiere uitgave toch graag wil handhaven is in overleg met het bestuur besloten sponsoren te zoeken in de vorm van adverteerders. Daarin zijn wij wonderwel geslaagd. Er zijn voldoende advertenties geworven om zowel een mooiere Skor te kunnen drukken, als een gedeelte van de financiering van het Ornithologisch Jaarverslag te verzorgen. Dit visitekaartje van de Vogelwerkgroep Texel heeft de laatste tijd te maken met een teruglopende verkoop. Het Ornithologisch Jaarverslag van 2011 zal daarom ook advertenties gaan bevatten. Door de opname van advertenties heeft dit nummer van de Skor wel een iets ander aanzien gekregen. Wij gaan er echter vanuit dat de lezers het met ons eens zijn dat we nu een echt mooi blad hebben.

In dit nummer weer een aantal interessante artikelen en korte bijdragen. Cor Smit schrijft dit keer over de Rotgans, Dick Schermer geeft een uitgebreide analyse van de ringgegevens van Heggenmussen, Mart Zijm presenteert de resultaten van het CES-jaar 2010 en Klaas de Jong legt de verschillen uit tussen de drie zwanensoorten die we op Texel kunnen zien.

Vooraf het artikel van Dick Schermer *Opvliegende Rotganzen* (foto: René Pop) is belangwekkend, omdat daarmee zichtbaar wordt wat de gegevens die met ringonderzoek worden verzameld, kunnen opleveren. Zo'n analyse wil de ringgroep Korverskooi ook loslaten op de verzamelde gegevens van andere soorten, zodat we hopelijk meer van dergelijke artikelen kunnen verwachten. Ons streven als redactie is bijdragen te publiceren van een zekere wetenschappelijke waarde. Soms vragen wij ons af of dat ook gewaardeerd wordt door de lezers. Wij horen wel eens van een enkele lezer dat een bepaald artikel interessant of zelfs leuk gevonden wordt, maar wat vinden al die andere lezers ervan? Laat eens wat horen, zou ik willen zeggen. Zoals Harm Jan Kiewiet in de vorige Skor schreef, ontvangen we graag kopij en foto's van mensen die niet tot de vaste kern van schrijvers behoren. Dat mag best belletrie zijn: een belevenis, een gedicht of een bijzondere foto, om maar iets te noemen.

Andri Binsbergen

Van het bestuur

Allereerst wil ik alle leden van harte uitnodigen om naar de algemene ledenvergadering op vrijdag 25 maart te komen. De uitnodiging hiervoor voorin deze Skor. Voor een vereniging is zo'n jaarlijks overleg met de leden van groot belang en als bestuur willen we heel graag de mening van de leden horen over het reilen en zeilen van onze Vogelwerkgroep en onze rol als bestuur daarin. Er is ook weer een jubileum in zicht: onze organisatie bestaat begin volgend jaar 30 jaar en we hopen op deze ALV ook ideeën op te doen van leden over hoe we hier invulling aan kunnen geven.

Bij de vorige Skor was het de bedoeling om, alleen aan de leden die het betrof, een contributiebetalingsherinnering bij te sluiten. Hierbij is van alles misgegaan en achteraf kunnen we concluderen dat we één en ander slecht georganiseerd hadden. Hierbij onze welgemeende excuses aan die leden die ten onrechte een aanmaning (of een verkeerde) gekregen hebben. Uiteindelijk blijkt bij dit soort zaken dat we vrijwel allemaal toch meer vogelaars dan administrateurs zijn, maar dat mag natuurlijk geen excuus zijn om dit niet goed te doen.

Eind vorig jaar is de prachtige 'Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels' uitgekomen. Het boek geeft een recent beeld van de broedvogelstand en de veranderingen daarin in Noord-Holland, inclusief Texel. Voor veel soorten blijkt maar weer eens hoe rijk en uniek de vogelbevolking van Texel nog is. Velen van jullie hebben aan dit boek een bijdrage geleverd en zullen het inmiddels in hun bezit hebben. Deze atlas is binnenkort ook via onze VWG te krijgen en we zullen er voor zorgen dat er op de ALV een stapeltje ter verkoop ligt.

Op 8 mei wordt het nieuw aangelegde natuurgebied 'Utopia' officieel geopend en het ligt in de bedoeling dat wij als VWG daar ook met een stand aanwezig zullen zijn. We zijn allemaal natuurlijk vooral erg benieuwd wat daar het komende voorjaar allemaal gaat broeden.

Momenteel wordt er weer hard gewerkt aan een nieuw Ornithologisch Jaarverslag over 2010. Helaas heeft Pieter Duin te kennen gegeven te stoppen met zijn bijdrage aan deze jaarlijkse publicatie. Het is op zich al een hele prestatie dat er nu al aan het elfde OJV op rij gewerkt wordt. Daarbij was en is de inzet van mensen als Pieter onontbeerlijk! We danken Pieter hierbij dan ook hartelijk voor zijn belangrijke inbreng bij het tot stand komen van al die OJV's. Het stoppen van Pieter roept wel de vraag op of we de publicatie van een jaarlijks verslag kunnen blijven volhouden. Dat zal zeker de inzet blijven, de tijd zal het leren.

Namens het bestuur van Vogelwerkgroep Texel,
Bernard Spaans

Agenda

Donderdag 3 maart: weidevogelcursus door Giel Witte. De gratis opfriscursus is vooral voor deelnemers die vorig jaar begonnen zijn, maar ook nieuwe weidevogel-beschermers zijn welkom! Om 20 uur in de Wielewaal in De Waal. Toegang gratis.

Maandag 14 maart: startavond weidevogelbescherming. Om 20 uur in de Wielewaal in De Waal. Toegang gratis.

Donderdag 17 maart: lezing 'Flora- & Faunawet en de gevolgen daarvan voor natuurliefhebbers' door Andri Binsbergen (in samenwerking met IVN Texel). Aanvang om 20 uur in de Slinger bij Ecomare.

Zaterdag 19 maart: ganzen- en zwanentelling gecoördineerd door Martin de Jong. Als je een keer wilt helpen met de telling kun je contact opnemen met Klaas de Jong.

Zondag 20 maart: de 'vogel-aflevering' van de Natuurwijzer op Radio Texel met Klaas de Jong. Om 12.30u 'Nieuws uit de Natuur' door Sytske Dijkse. Te beluisteren op 106.1 fm of online via www.radiotexel.nl

Vrijdag 25 maart: jaarlijkse **Algemene Ledenvergadering** in StayOkay, Den Burg. Zaal open vanaf 19.30 uur met koffie en thee, aanvang vergadering 20 uur.

Zaterdag 26 maart: lezingendag van de NOU: Kleurvariatie & Soorten(vorming). Zie pagina 44.

Zaterdag 9 april: Brand- en Rotganzentelling gecoördineerd door Martin de Jong. Als je een keer wilt helpen met de telling kun je contact opnemen met Klaas de Jong.

Zaterdag 16 april: vogelaarsdag voor jongeren (vanaf 14 jaar) in en rond Veldstudiecentrum Huize Wylerberg in Beek-Ubbergen. Deelname (met lunch!) is gratis, aanmelden noodzakelijk. Kijk op www.sovon.nl.

Torenvalk

(foto: Hans Jansen)

Zondag 17 april: trekvoegelexcursie rond de Robbenjager onder leiding van Vincent Stork. Verzamelen om 8.00 uur op de parkeerplaats van Paal 33/Reddingboothuis.

Zondag 17 april 2011: 'vogel'-Natuurwijzer op Radio Texel, zie 20 maart.

Maandag 25 april (Tweede Paasdag): Traditionele Paaswandeling langs Waal & Burg onder leiding van Hans & Giel Witte. Verzamelen om 10 uur bij boerderij De Reiger aan de Westerboersweg.

Meer agenda op pagina 9!

VOGELINFORMATIECENTRUM

Kikkertstraat 42
De Cocksdorp
www.deverrekieker.nl
0222-316249

- Vogelinformatie
- Verrekijkers
- Telescopen
- Vogelvoer
- Nestkasten
- Voerhuisjes
- Natuurboeken
- Vogel DVD's en - cd's

VERREKIJKERSPECIALIST

Nationaal Park
Duinen van Texel

IVN Consulentenschap Noord-Holland
NP Duinen van Texel
locatie Texel: 0222 317458

ecomare

**Bij ons....
zie je veel meer
dan zeehonden**

museum, bezoekerscentrum, zeeaquarium zeehonden- en vogelopvang, excursies
Ruijslaan 92, 1796 AZ De Koog, www.ecomare.nl

Maandag 2 mei: Houtsnippen zoeken in De Dennen onder leiding van Adriaan Dijkse. Verzamelen om 21.30 uur bij de Tureluur, kruising fietspad/Ploegelandweg.

Zaterdag 7 mei: integrale wadvogel+Rotganzentelling gecoördineerd door Cor Smit. Als je een keer wilt helpen met de telling kun je contact opnemen met Klaas de Jong.

Zaterdag 7 mei: jaarlijkse Natuurmarkt op het Turfveld in de Dennen van 10 tot 16 uur. Alle Texelse natuurverenigingen presenteren zich op vrolijke wijze. We zoeken nog mensen die de VWG-kraam willen bemensen! Geef je op bij Marcel: 321200.

Zondag 8 mei: opening van het nieuwe natuurgebied 'Utopia' nabij de Schorren met manifestatie en tevens, in samenwerking met Vogelinformatiecentrum 'De Verrekijker' en 'Dutch Birding Association', een Big Day, oftewel een tocht van 10 tot 15 uur waarbij zoveel mogelijk soorten moeten worden opgeschreven. Teams van 2 personen kunnen lopend of per fiets (worden ter plaatse beschikbaar gesteld) op pad tussen de Schorren tot en met Ottersaat, langs de oostkant van het eiland. Er zijn prijzen voor de meeste soorten en voor de beste soort van de dag. Geef je op voor de Big Day bij Marc Plomp: info@natuurdigitaal.nl of 316249.

Verder zullen er de gehele dag vogelposten langs het nieuwe gebied bemest zijn en zullen diverse organisaties zich presenteren op een markt rond hotel Prins Hendrik.

Zondag 15 mei 2011: 'vogel'-Natuurwijzer op Radio Texel, zie 20 maart.

Meer informatie over de activiteiten:

Klaas de Jong: nhdejong@gmail.com (bij voorkeur) of 06-21809865

De Flora- & Faunawet (lezing op donderdag 17 maart)

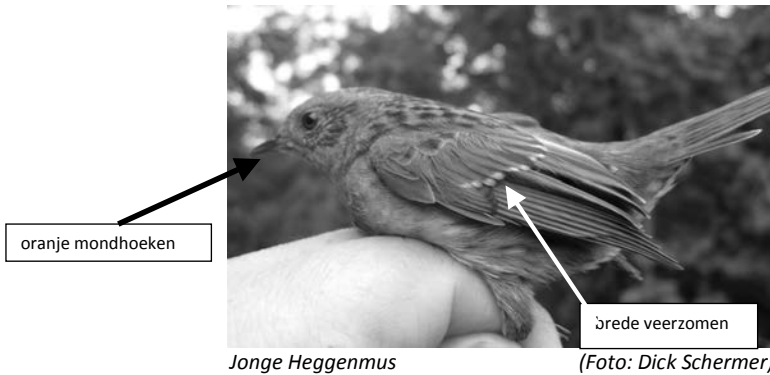
Iedere Nederlander wordt geacht de wet te kennen, maar als je ervan uitgaat dat 'de wet' alle Nederlandse wetgeving is, is dat natuurlijk onmogelijk. Waar het echter vooral om gaat is natuurlijk dat je de wet kent op het gebied waarop je actief bent. Voor natuurliefhebbers is daarom met name de Flora- en Faunawet van belang. Veel mensen weten evenwel nauwelijks wat die wet inhoudt, welke dieren en planten beschermd zijn en wat die bescherming precies inhoudt. Je kunt natuurlijk proberen informatie van het internet te halen, maar in de praktijk valt dat niet mee. Om de kennis van de leden van het IVN Texel, Vogelwerkgroep Texel, het NET en andere geïnteresseerden op dat gebied bij te spijkeren hebben wij Andri Binsbergen bereid gevonden op **donderdag 17 maart** in de Slinger* (aanvang 20.00 uur) een presentatie te houden. Andri is gepensioneerd ambtenaar van het Ministerie van LNV en indertijd nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van de Flora- en Faunawet. Ook over internationale regelingen zoals de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn weet hij het nodige. Er wordt ruim gelegenheid geboden tot het stellen van vragen en er wordt naar gestreefd later een papieren versie van de lezing beschikbaar te stellen.

* De Slinger is het bijgebouw van Ecomare, rechts van de hoofdingang. Opgave is niet nodig, toegang gratis.

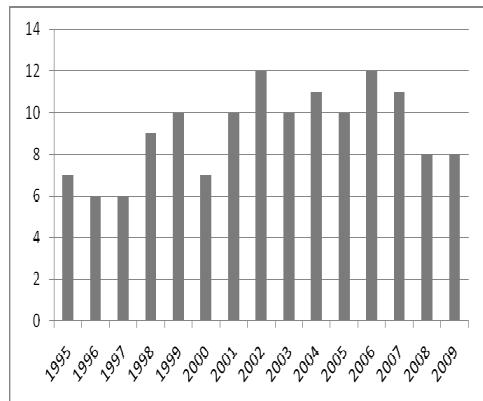

Heggenmussen

In de Korverskooi worden ieder jaar Heggenmussen gevangen, maar nooit echt in grote aantallen. Het zijn rustige, leuke vogeltjes met een onopvallend uiterlijk. In de hand valt de fijne combinatie van warmbruine, grijze en donkerbruine tinten op. Jonge vogels hebben duidelijke rosbruine zomen op de vleugel- en staartpennen en een iris met veel grijze tinten. Bij adulte vogels zijn de veerzomen afgesleten en de iris is veel intenser gekleurd. Ook tussen de geslachten zit zo'n subtiel verschil: mannetjes hebben vaak een donkere snavel en vrouwtjes bezitten vaak oranjeachtige mondhoeken. De afgebeelde vogel is dus een eerstejaars vrouwtje Heggenmus. Door deze nuances zijn niet alle vogels duidelijk op leeftijd of geslacht te brengen.

Ook tijdens de CES (*Constant Effort Site*)-periode (half april tot begin augustus) worden Heggenmussen gevangen. Er broeden elk jaar een aantal in het gebied, waarbij dus ook de jongen worden gevangen. Vanaf 1995 zijn de broedvogels in het gehele Korverskooigebied door Mart en Christof Zijm op de BMP-manier geïnventariseerd. Van '95 tot '97 is een wat kleiner gedeelte onderzocht (zie figuur 2). De hoeveelheid geconstateerde territoria varieert tussen de 6 en 12 broedparen

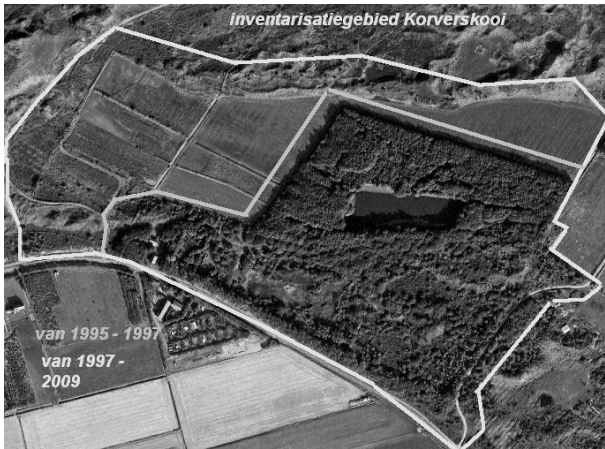

Figuur 1. Aantal Heggenmussenterritoria

In 1998 en 2006 zijn de Staatsbosbeheergebieden op Texel integraal geteld op broedvogels. Zowel in 1998 als ook in 2006 kwam de stand op 9 territoria voor de

Korverskooi. Opgemerkt moet worden dat deze inventarisaties met minder bezoeken zijn uitgevoerd.

Figuur 2. Overzicht van het Korverskooigebied in de periode 1995-1997 (grijs) en 1997-2009 (wit)

Het ringen van Heggenmussen

Door de Vogelwerkgroep zijn van 1993 tot en met 2009 933 Heggenmussen geringd. Tijdens de CES-periode zijn zo'n 181 vogels geringd. Van alle gevangen en teruggevangen

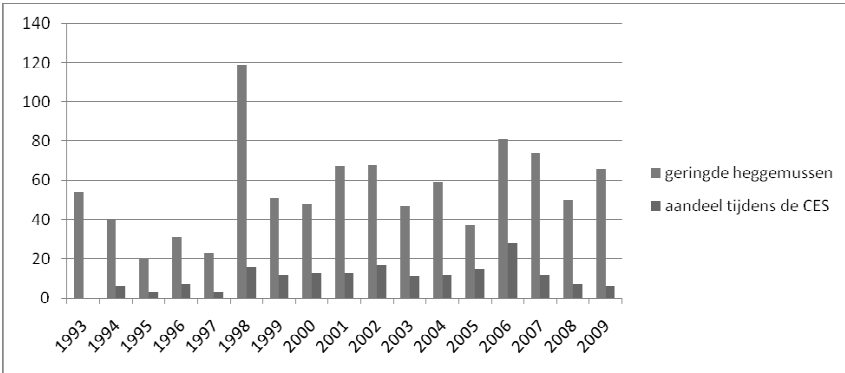
Heggenmussen zijn de biometrische gegevens (gewicht, vleugellengte, vetgraad en vaak ook de tarsuslengte) vastgelegd.

Een klassiek doel van het ringwerk is om het zwervende leven van vogels te doorgronden, waarbij de terugmeldingen van belang zijn. Vooral de eigen terugmeldingen zijn belangrijk. Op de 933 geringde vogels waren er 691 terugvangsten.

Heggenmus in de hand

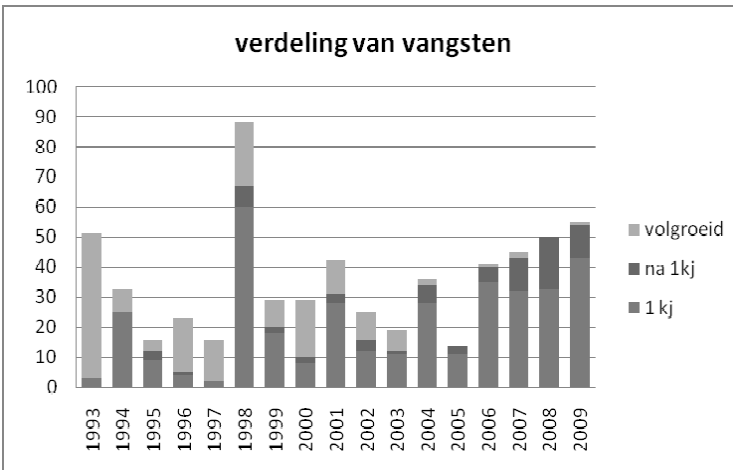
(foto: Dick Schermer)

Figuur 3. Aantal geringde Heggemussen per jaar en het aandeel tijdens de CES.

Niet alle data slaan op gegevens van de Korverskooi: in de winter zijn er Heggemussen geringd in Den Burg en De Waal. Voor de Korverskooi komen de aantallen dan op 883 geringde vogels en 661 terugmeldingen.

In figuur 3 vallen enkele zaken op: na 1998 wordt het aandeel broedvogels (CES-vogels) groter. Zou dit te maken hebben met de veranderingen in het terrein? In dat jaar is de Grietjesplas aangelegd.

Figuur 4. Verdeling van vangsten naar leeftijd.

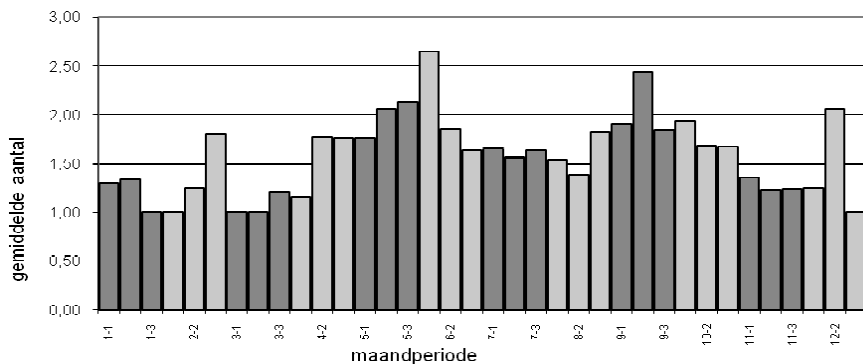
Opvallend is ook de piek van 'herfst' Heggemussen in 1998. Mogelijk is dit een plaatselijk fenomeen; uit de gegevens van bijvoorbeeld de ringers van Vinkenbaan Castricum is deze piek niet terug te halen ('Vinkenbaan Castricum 1960-2006 een halve eeuw vogels ringen' door H. Levering en G. Keijl).

In figuur 3 is af te lezen dat de dieren door de ringers steeds duidelijker op leeftijd worden gebracht. Steeds minder komt de kwalificatie volgroeid in de lijsten terecht.

Het daggemiddelde van Heggenmussen varieert door het jaar niet zo. In onderstaande grafiek zijn alle gegevens vanaf 1961 tot 2007 verwerkt. Er blijken altijd Heggenmussen in het terrein te zijn. Er zijn twee piekjes te zien: begin juni (zwervende ouders met jongen) en half september (waarschijnlijk trekkende vogels). Wel worden er meer vogels in de herfst gevangen, maar dat komt door de hogere vangstintensiteit in het najaar.

Gemiddelde aantal heggenmussen per vangdag (n=1477) per maandperiode van 10 dagen over de periode 1961 - 2007

Figuur 5. Daggemiddelde van Heggenmusvangsten.

Standaard wordt van alle zangvogels het vetgehalte bepaald. Dat gebeurt aan de hand van zichtbaar vet in de keel en de buik. Een score kan variëren tussen 0 (geen vet) en 5 (veel vet).

Van alle Heggenmussen die tussen 1993 en 2009 gevangen zijn is de relatie bepaald tussen vetgraad en gemiddeld gewicht. Iets meer dan de helft van de vogels heeft een vetgraad 0 (zie tabel 1).

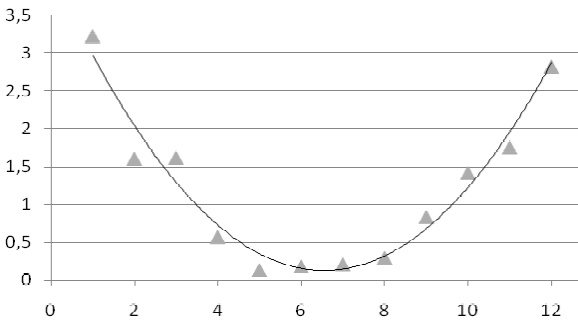
vetgraad	gemiddeld gewicht	aantal vogels
5	22,2	13
4	20,8	57
3	19,8	154
2	19,4	237
1	18,8	284
0	18,7	848

Tabel 1. Overzicht van vetgraad en gemiddeld gewicht.

In figuur 5 zijn alle gemiddelde vetgehalten per maand berekend, wat een mooie vloeiende grafiek oplevert. Opvallend is dat in het voorjaar en zomer de vetgehalten laag zijn en in de late herfst en winter (wanneer we nauwelijks meer Heggenmussen vangen) het gehalte veel hoger is. Supervette vogels (met vet 5) zijn zeldzaam.

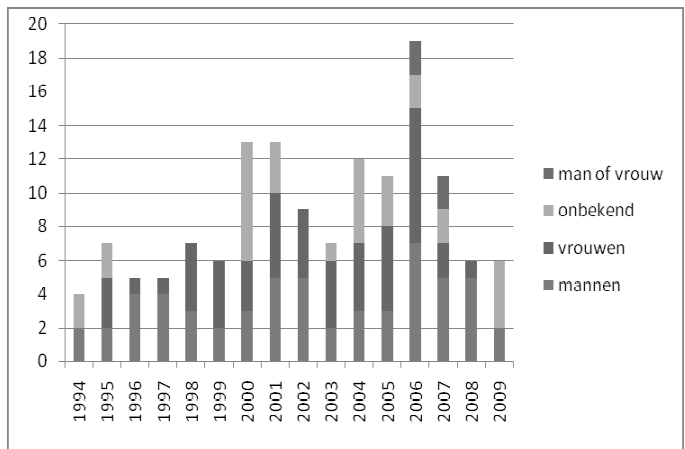
Gemiddeld vetgehalte per maand

Figuur 6. Het gemiddeld vetgehalte van volwassen dieren.

Meestal zijn dat meer mannen dan vrouwen (figuur 7). Een mogelijke verklaring is dat de vrouwtjes honkvaster zijn en de mannetjes actiever in het territorium zijn en dus gemakkelijk vangbaar. Ook het voorkomen van polygamie bij Heggenmussen moet hierbij betrokken worden. Opvallend is dat de aantallen behoorlijk fluctueren, hoewel de vangstinspanningen hetzelfde zijn: zo is er een hoge piek in 2006 te zien. In de jaren daarna zakt het aantal ineen tot het niveau van het begin van onze inspanningen. Een aantal van de vogels is niet gedetermineerd op geslacht, omdat het onderscheid niet altijd duidelijk is. In 2006 en 2007 zijn er vogels op geslacht gedetermineerd en later teruggemeld als de andere sekse.

Opvallend is dat de vogels in september (wanneer wij veel dieren uit Scandinavië vangen) een relatief lage vetgraad hebben. Waarschijnlijk is het trekvet verbruikt. Onze eigen vogels die in juli en augustus gevangen worden trekken waarschijnlijk niet of maar voor een klein deel verder. Vogels in de late herfst en winter zijn relatief vet (zie figuur 6). Ieder jaar worden er in de CES-periode (dus ongeveer van april tot juli) broedvogels gevangen.

Figuur 7. Verdeling sekse in vangsten van broedende Heggenmussen.

In tabel 2 zijn alle mannen vermeld die langer dan een seizoen in het gebied bleven. Iedere 'm' staat voor een volwassen vogel in het voorjaar (van april tot juli). Een grijze kleur geeft aan dat de vogel ook in de herfst is gezien.

Ringnummer	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
A.452412		m	m														
F.637907		m	m														
F.385174					m												
F.676697				m	m	m											
F.676730				m	m												
AA.28097						m	m	m	m								
F.907633							m										
AB.96044								m	m								
AA.28559									m								
AC.42152										m							
AC.42570											m						
AC.42969												m					
AD.13766										m		m					
AE.82394											m	m	m				
AG.37265													m	m			
A.52240													m	m	m		
AG.37740														m	m		
AG.37362															m		
G.37788															m	m	
A.420665																	m
AL.52331																	m
kAL.52459																	m

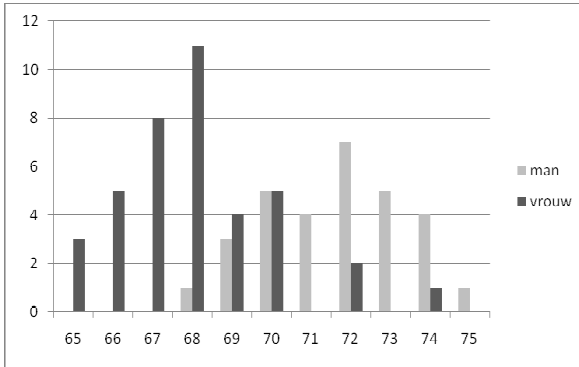
Tabel 2. Overzicht van mannelijke Heggenmussen die langer dan een seizoen in het gebied verbleven. Een 'm' geeft aan dat de vogel in de broedtijd aanwezig was, grijs geeft aan dat de vogel (ook) in de herfst aanwezig was.

In tabel 2 is een aantal typen te onderscheiden:

- Heggenmussen die in de broedtijd gevangen zijn, nadat ze daarvoor alleen in de herfst gevangen waren
- Heggenmussen die zonder eerder gevangen te zijn zich in het territorium vestigen.

Ook de volwassen vrouwtjes(v) in het broedseizoen zijn op deze manier op een rijtje gezet. Ook hier weer hetzelfde beeld; eerst het gebied bezoeken in het najaar en dan later broeden in het volgend voorjaar. Opvallend is dat hier enkele latere broedvogels in of nabij het gebied geboren zijn (zie de j's).

De derde groep zijn de niet op geslacht gebrachte vogels. In het algemeen zijn de verschillende ringers duidelijk in het op geslacht of niet op geslacht brengen van de volwassen Heggenmussen.

Figuur 8. Vleugellengte van op sekse gedetermineerde Heggenmussen (in mm). Er zijn 30 zeker als (volwassen) man en 39 zeker als (volwassen) vrouw gedetermineerde vogels verwerkt.

Het androgyne karakter blijkt ook uit het volgende: van alle duidelijk volwassen vrouwtjes en mannetjes hebben we de vleugellengte in een grafiek (figuur 8) gezet (n=69). Mannetjes bleken een gemiddelde vleugellengte te bezitten van 72,36 mm en vrouwtjes van 68,01 mm. De verdeling naar vleugellengte levert een driekoppige grafiek op: een top bij 68 mm (vrouwen), een top bij 72 mm (mannen) en een top bij 70 mm (overlap van mannen en vrouwen).

Zingende Heggenmus

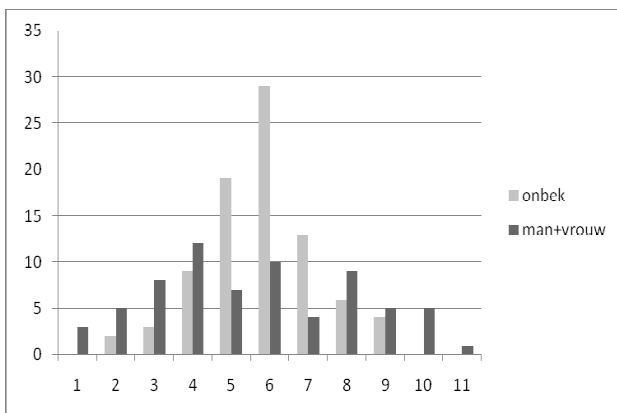
(foto: René Pop)

ringnummer	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
A.452484			v														
A.452625			v														
F.907371					v												
AA.28096						v	v										
AA.28424							v										
AA.28787							v	v	v								
AB.44944								v									
AC.42359									v								
AC.42971									j	v							
AD.13015									j		v						
AD.13869												v					
AD.13977												v					
AE.82392												v					
AE.82977													v	v			
AE.82792														v			
AG.37213															v	v	
AG.37763																v	v
AG.37769																	v

Tabel 3. Overzicht van vrouwelijke Heggenmussen die langer dan een seizoen in het gebied verbleven. Een 'v' geeft aan dat de vogel in de broedtijd aanwezig was, grijs geeft aan dat de vogel (ook) in de herfst aanwezig was. Een 'j' geeft aan dat een broedvogel in of nabij het gebied geboren is.

Ook de niet op sekse gebrachte adulte vogels (n=85) zouden een driekoppige grafiek op moeten leveren, maar doen dat niet: het resultaat is een ideale grafiek. De niet op sekse gedetermineerde volwassen vogels lijken ook in vleugellengte androgyn te zijn.

Figuur 9. Vleugellengte van al dan niet op sekse gedetermineerde Heggenmussen (in mm).

Trouw aan een territorium?

Tijdens de CES-periode staan de mistnetten op vaste plekken. In ons systeem gebruiken wij vaste netnummers (zie figuur 10).

Figuur 10. Netopstelling tijdens de CES-vangperiode (CES staat voor 'Constant Effort Site', een plaats waar gedurende het gehele jaar regelmatig vogels worden gevangen).

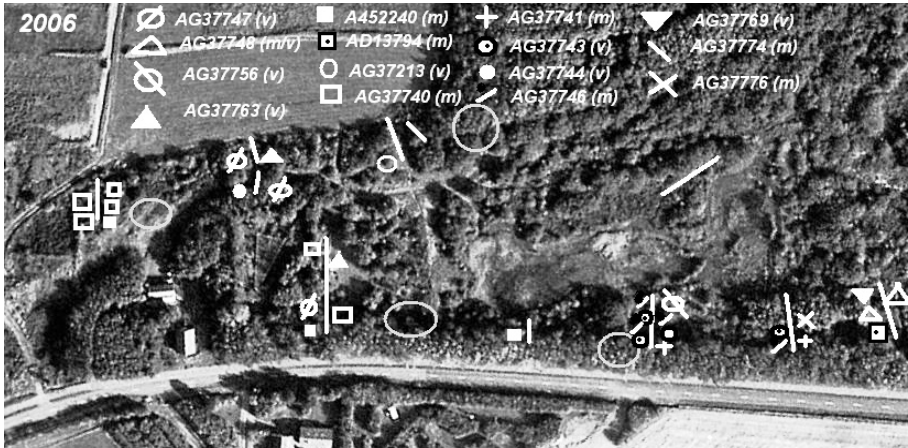
Van enkele jaren zijn de vangsten en territoria ingetekend op een kaartje. De open cirkels zijn de plekken waar de territoria volgens de BMP-methode ingetekend zijn. De stippen verwijzen naar de volwassen vogels die gevangen zijn in het nabijgelegen net in de periode half april tot half juni (wanneer er nog geen jonge vogels worden gevangen).

Figuur 11. Vangsten en territoria in 1998.

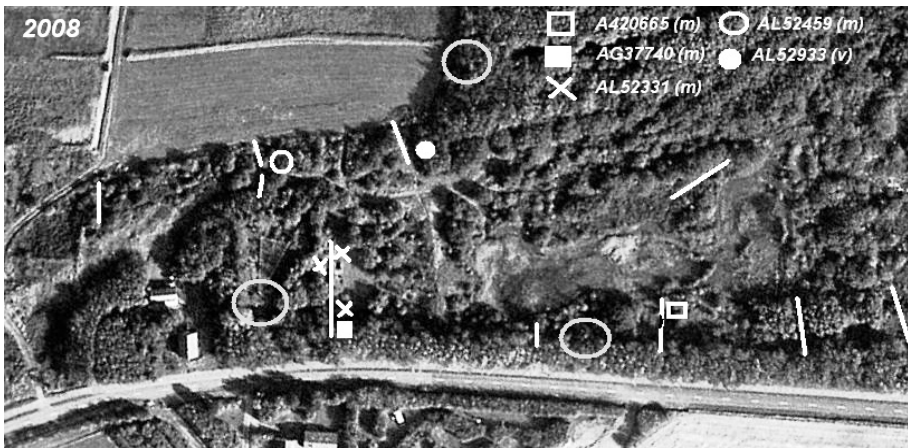

In 1998 (figuur 11) is er geen pijl op te trekken. Er zijn 5 territoria in het afgebeelde gebied. De vangsten concentreren zich langs het fietspad. Vooral net 33 doet het goed. Wie bij wie hoort is onduidelijk. De vrouwtjes lijken aardig in de territoria te passen op vrouwtje AA28117 na.

Figuur 12. Vangsten en territoria in 2006.

2006 (figuur 12) was een topjaar met zowel 12 territoria in het Korverskooigebied als ook 19 vangsten in de CES-periode van volwassen dieren. Er zijn 4 territoria in het afgebeelde gebied geconstateerd. In de betreffende periode zijn er maar liefst 15

Figuur 13. Vangsten en territoria in 2008.

volwassen vogels gevangen: 7 mannetjes, 7 vrouwtjes en 1 vogel die als man en als vrouw¹ werd gedetermineerd. Concentraties werden gevonden bij netten 33 en 34 en in het westelijk deel. In net 33 zijn twee mannetjes en twee vrouwtjes gevangen.

Twee jaar later (figuur 13) is het met de Heggenmussen veel schraler. Er zijn nog maar 3 territoria. Netten 30 en 31 leveren nu de meeste vangsten op met veel mannetjes. Mannetje AG37740 was ook al in 2006 aanwezig. Toen leek het een territorium te bezetten rond net 39. Dit jaar (2008) is de vogel eenmaal in net 31 gevangen.

Jonge vogels

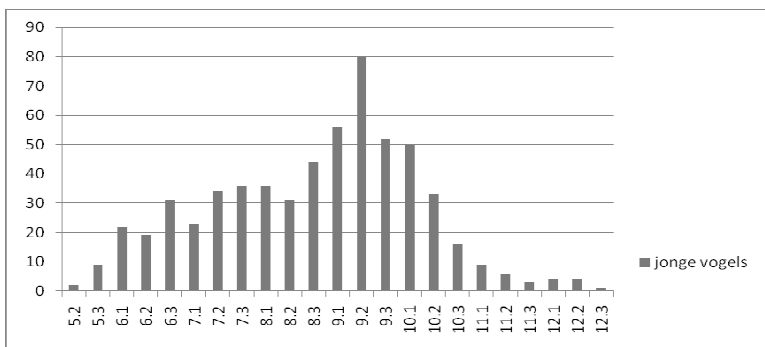
Vanaf half mei worden de eerstejaars vogels die in de Korverskooi en omgeving geboren zijn gevangen. Na half augustus komen er ook vogels van elders bij. De meeste kans om een eerstejaarsvogel te vangen is in de maand september. Na half oktober worden nog maar weinig eerstejaars Heggenmussen geringd.

Heggenmus man na 1 kj ringnr AL52331 op 14 april 2008

(foto: Dick Schermer)

In figuur 14 grafiek zijn alle geringde eerstejaars vogels in de beschreven periode bij elkaar gebracht en ondergebracht in decades.

Figuur 14. Geringde eerstejaars vogels per decade.

¹ Waarmee wordt geïllustreerd dat het niet eenvoudig is om Heggenmussen op geslacht te brengen. Zie ook de Heggenmus met ring AC.23656 in tabel 4.

In tabel 4 zijn de terugvangsten van Heggenmussen van elders op een rijtje gezet. Hieruit blijkt dat Scandinavische Heggenmussen in de Korverskooi zijn gevangen.

ringnr	geslacht/leeftijd	ringdatum	geringd	Bij ons gevangen	geslacht/leeftijd
E.330084	onbekend, 1 kj	28-8-1993	Rogaland (Noorwegen)	5-4-1996 († De Koog)	man na 1kj
F.636003	onbekend, 1 kj	17-9-1994	Enschede	16-12-1995	vrouw, na 1kj
E.634836	onbekend, na 1 kj	10-10-1995	Kristiansand (Noorwegen)	11-10-1998	onbekend, na 1 kj
1EG73069	onbekend, 1 kj	8-9-1996	Västerbotten (Zweden)	10-10-1998	onbekend, na 1 kj
AA.34094	onbekend, 1 kj	20-8-1998	Vlieland	18-9-1998	onbekend, 1 kj
AC.23656	man volgroeid	17-10-2000*	Vlieland	2-12-2000	vrouw, volgroeid

Tabel 4. Terugvangsten van Heggenmussen die op andere plaatsen zijn geringd.

* Op 21 oktober 2000 werd deze Heggenmus teruggevangen op Vlieland als vrouw volgroeid.

Heggenmus

(foto: René Pop)

Tot slot

Deze enorme database (waarvan de Heggenmussen maar een klein deeltje uitmaken) is verwerkt door Mart en Christof Zijm. Dankzij dit waardevolle werk is dit soort

interessante overzichten te maken. Ook is er veel hulp geweest van Jenny Cremer, die de totstandkoming van dit verhaal enthousiast heeft ondersteund.

Dick Schermer

Heggenmus

(foto: René Pop)

Naschrift: ook in 2010 zijn er Heggenmussen geringd, maar deze gegevens zijn nog niet verwerkt in de overzichten.

Wadvogel- en gansentellingen op Texel, 1980-2010: de Rotgans

De Rotgans is een kleine donkergrijze gans waarvan in Nederland 3 ondersoorten voorkomen. Hiervan is de Zwartbuikrotgans *Branta bernicla bernicla* verreweg de meest talrijke. De naam van de soort is een afgeleide van de roep en heeft niets te maken met het feit dat sommige boeren ze als ongewenste mee-etters beschouwen. Zwartbuikrotganzen zijn herkenbaar aan de zwarte nek met een kenmerkend wit bandje, zwarte poten, een donkergrijze rug en buik en grijzige flanken. Ze broeden in de arctische klimaatzone op en rond het Taimyr-schiereiland in centraal-Siberië (Madsen *et al.* 1999). Deze ondersoort overwintert in noordwest-Europa (Waddenzee,

Rotganzen

(foto: René Pop)

Deltagebied, kustgebieden in oost- en zuid-Engeland en west-Frankrijk). Broedvogels van Spitsbergen, Franz Jozefland, Groenland en noordoost-Canada worden gerekend tot de ondersoort Witbuikrotgans *B.b. hrota* en overwinteren in Denemarken, Engeland en Ierland. Deze vogels, met een veel wittere buik en flanken dan de 'gewone' Rotgans, zijn 's winters ook in kleine aantallen in Nederland aanwezig. Broedvogels uit noordwest-Canada (de Zwarte Rotgans *B.b. nigricans*) hebben een zwartere buik, zijn contrastrijker zwart-wit getekend en zijn veel zeldzamer. Deze ondersoort was tot voor kort alleen als dwaalgast in Nederland aanwezig (Cramp & Simmons 1977, Bijlsma *et al.* 2001). In oost-Siberië broedt nog een 4^e ondersoort

(*orientalis*) die van overwinteringsgebieden in oost-Azië gebruikmaakt (Del Hoyo *et al.* 1992). Genoemde ondersoorten worden de laatste tijd steeds vaker (zoals in Bijlsma *et al.* en ook in recente SOVON-rapportages) als afzonderlijke soorten beschouwd.

In deze bijdrage zijn, behalve de wadvogeltellingen, ook de resultaten van de ganztellingen verwerkt. Deze gebiedsdekkende tellingen vinden plaats sinds het telseizoen 1985/'86 en voor deze soort in de maanden september tot en met mei. Soms wordt ook geteld in maanden waarin een wadvogeltelling gepland staat, zodat er voor die maand twee tellingen beschikbaar zijn. De gegevens uit deze bijdrage hebben alleen betrekking op de Zwartbuikrotgans, tenzij anders vermeld.

Voorkomen

De Rotgans arriveert in september en verlaat ons land pas in mei. Het is een echte waddengans, die vrijwel uitsluitend voorkomt in het Waddengebied en de Delta en die van oudsher op het eiland aanwezig is. Voor de afsluiting van de Zuiderzee bestond het voedsel vooral uit Groot Zeegras *Zostera marina* dat vooral voorkwam in de westelijke Waddenzee. In de voedselgebieden kwamen de vogels ook wier(=zeegras)vissers tegen en veel van deze vissers waren afkomstig van Wieringen en Texel. Niet voor niets komt de Rotgans voor in het gemeentewapen van Wieringen (figuur 1) en dragen veel Wieringers de naam van deze gans. In de meest recente telefoongids telde ik in de drie Wieringse telefoondistricten 36 vermeldingen!

*Figuur 1. het officiële gemeentewapen van Wieringen**

Met het verdwijnen van de zeegrasvelden in de westelijke Waddenzee in de jaren '30 zijn de Rotganzen naar de eilanden getrokken en tegenwoordig zijn ze vooral te vinden op kwelders en binnendijkse graslandgebieden, in de herfst ook op droogvallend wad waar verschillende soorten wieren (macro-algen) worden gegeten. De voorkeursgebieden van de Rotgans op Texel verschuiven in de loop van het jaar, hoewel polder de Eendracht, en het gebied rond Zeeburg in het bijzonder, een ankerpunt is waar steeds de grootste concentraties aanwezig zijn. De hoogste aantallen in september zijn aanwezig in de Eendracht en in de Prins Hendrikpolder. In

* *Het bovenste gedeelte wordt vastgehouden door twee klimmende leeuwen, alles in goud uitgevoerd. De leeuwen en de letter W staan op een grond van goud, die opkomt vanuit de schildrand, met een achtergrond van lazuur. Het tweede gedeelte van dit blazoen is eveneens van lazuur, waarop twee zwemmende Rotganzen van goud. Eén en ander staat vermeld in de officiële omschrijving van het wapen, dat op 26 juni 1816 door de Hooge Raad van Adel werd bevestigd in het gebruik van de gemeente Wieringen. Bron: www.wieringen.nl*

januari concentreert de soort zich rond Zeeburg, in het graslandgebied tussen Oudeschild en Oosterend, in polder het Noorden (vooral op de Bol) en in het noordelijk deel van polder Eierland (omgeving Dorpszicht en Roggesloot). In mei zijn de meeste Rotganzen aanwezig op en rond Zeeburg en op de Bol.

Uit waarnemingen van gekleurde vogels is gebleken dat individuele vogels een hoge mate van plaatstrouw hebben. Spaans (2010) beschrijft de dagelijkse wandel van een vogel die in 1991 in het broedgebied in Siberië is geringd en die tussen 1992 en 2010 jaarlijks op Zeeburg is waargenomen en tussendoor ook nog verschillende keren in het broedgebied. Waar deze vogel overwintert is niet bekend. Wel is ze met enige regelmaat ook op Ameland, Terschelling en het Deense eiland Rømø gezien. Uit deze waarnemingen blijkt tegelijk ook dat sommige Rotganzen heel oud worden. De hier genoemde vogel is in 1988 of eerder geboren en moet in 2010 dus minstens 22 jaar oud zijn geweest.

Witbuikrotgans

(foto: René Pop)

De andere twee ondersoorten

De ondersoort *hrota* is als wintergast in kleine aantallen op Texel aanwezig. Dijkens (1996) geeft aan dat de Witbuikrotgans in het begin van de 20e eeuw ook aanwezig was, maar dat er in die tijd niet echt op de aanwezigheid van deze ondersoort werd gelet. In de jaren '80 en '90 werden jaarlijks kleine aantallen waargenomen. Blijkens incidentele waarnemingen, buiten de vaste tellingen om, zijn soms echter grotere

aantallen aanwezig, zoals de minstens 52 exemplaren die werden gezien in maart 1984. Tijdens de wadvogel- en ganzentellingen zijn in de meeste winters wel enkele Witbuikrotganzen waargenomen, maar de aantallen kwamen nooit boven de 10. De Zwarte Rotgans is nog minder talrijk, maar ook deze ondersoort wordt tegenwoordig regelmatig gezien, vrijwel altijd in kleine aantallen of alleen. Dijkse (1996) noemt 16 waarnemingen tussen 1976 en 1995. Tijdens de telling in januari 2005 waren 3 exemplaren aanwezig.

'Gewone' Rotganzen

(foto: René Pop)

Voedsel

Rotganzen zijn voor het overgrote deel vegetariër. Op Texel foerageren de meeste vogels in graslanden, soms ook op percelen met wintergraan. In het najaar wordt ook op het wad naar voedsel gezocht. In deze tijd van het jaar worden Zeesla *Ulva* en andere grote wieren, zoals verschillende soorten Darmwier *Enteromorpha*, gegeten. Vooral in het voorjaar, vlak voor vertrek naar de broedgebieden, wordt op veel plaatsen in het Waddengebied op kwelders gevoerageerd. Hierbij wordt vooral Zeekraal, Schorrenzoutgras, Zeeweegbree en Kweldergras gegeten. Gebieden waar zich Strandkweek vestigt, wat op veel plaatsen op de hogere kwelder gebeurt, worden

gemeeden (Stahl in Stuurgroep Avifauna Groningen 2005). Het kwelderareaal op Texel is echter heel beperkt. Niet alleen omdat de Schorren vrij klein zijn maar ook omdat de meeste vegetatie hier te hoog is en ongeschikt als foerageergebied. Op het wad worden soms ook dierlijke organismen gegeten, volgens Cramp & Simmons (1977) min of meer per ongeluk, omdat ze worden opgenomen tijdens het eten van plantaardig materiaal. Bauer & Glutz (1968) geven echter aan dat Rotganzen soms ook bewust schelpdieren en kleine kreeftachtigen eten en soms ook de nog bruikbare resten consumeren uit braakballen van Zilvermeeuwen. Dit beeld past bij mijn eigen ervaringen op het wad: soms zie je Rotganzen voedsel zoeken op plaatsen waarvan niet waarschijnlijk is dat daar plantaardig materiaal aanwezig is.

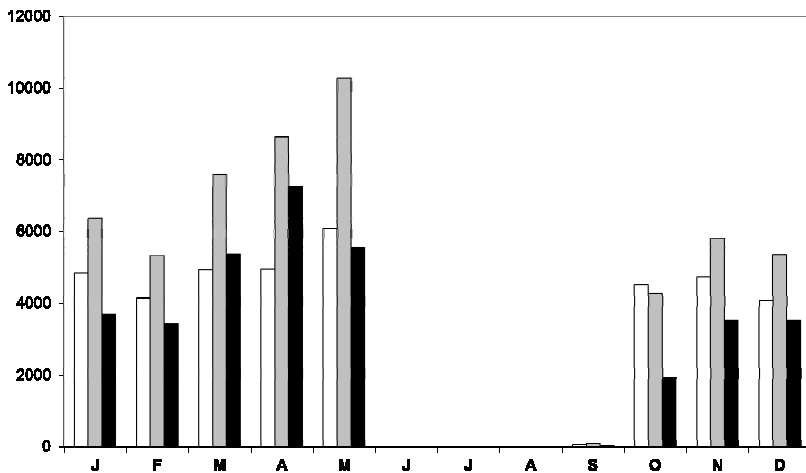
Populatiegrootte

De grootte van de populatie die overwintert in NW Europa werd in 2009 geschat op 245.900 vogels (Fox *et al.* 2010). Dit is veel meer dan in de jaren '50 toen de grootte van deze populatie werd geschat op minder dan 20.000 vogels. Maar tegelijk ook weer veel minder dan de 314.000 uit het begin van de jaren '90 (Madsen *et al.* 1999). De populatie Zwartbuikrotganzen is vooral toegenomen nadat in 1967/'68 de jacht op deze soort werd gesloten in Frankrijk, en in 1972/'73 ook nog eens in Denemarken. Vooral tussen 1972 en 1991 namen de aantallen sterk toe, waarbij de periode 1960-1975 wordt gekenmerkt door een geleidelijke toename van het broedsucces (Koffijberg *et al.* 2010). In zulke jaren bestaat 30-50% van de aanwezige aantallen in de herfst uit vogels die in dat jaar zijn geboren. Wanneer zulke percentages regelmatig voorkomen heeft dat tot gevolg dat een populatie snel in grootte toeneemt. De aantallen stabiliseren tussen 1991-1995 om vervolgens weer te dalen (Madsen *et al.* 1999). De jaren 1989-2000 laten vaak een slecht broedsucces zien en in deze jaren zien we (ook op Texel) de aantallen geleidelijk teruglopen. Tussen 2001 en 2005 was sprake van een redelijk goed broedsucces en in deze jaren nemen ook op Texel de aantallen weer toe.

Het wel of niet slagen van een broedseizoen wordt bepaald door de conditie waarmee Rotganzen uit de foerageergebieden in het voorjaar vertrekken (Ebbing & Spaans 1995) en de mate van predatie in de broedgebieden. Deze laatste factor is voor een belangrijk deel afhankelijk van de aanwezigheid van lemmingen (kleine knaagdieren) op de toendra en deze aantallen variëren heel sterk tussen opeenvolgende jaren. Lemmingen zijn een belangrijke voedselbron voor Poolvossen, roofvogels en Sneeuwuilen. In jaren met weinig lemmingen schakelen deze predatoren noodgedwongen over op eieren en kuikens van onder andere Rotganzen (Summers & Underhill 1987). Over de vraag welke factor het belangrijkste is, wordt al sinds de jaren '80 in wetenschappelijke kringen gesteggeld. Feit is wel dat het broedsucces van de Rotgans tussen opeenvolgende jaren sterk kan verschillen en dat daarmee ook de grootte van de populatie sterk kan fluctueren.

In Nederland overwintert tegenwoordig een kwart van de in noordwest-Europa aanwezige Zwartbuikrotganzen en meer dan de helft (52% in 2006-2008) maakt in het voorjaar gebruik de Waddenzee en het Deltagebied om vetvoorraden aan te leggen, vlak voordat de vogels terugkeren naar de broedgebieden (Hustings *et al.* 2009). Op Texel was in 1984 0,4% van de wereldpopulatie aanwezig, maar in de daarop volgende jaren is dit percentage gestaag teruggelopen. In 2005 was het gedaald naar 0,2% (Spaans 2008).

Figuur 2. De gemiddelde aantallen Rotganzen op Texel per maand, uitgesplitst naar 3 periodes, op basis van de in deze maanden uitgevoerde wadvogel- en ganzentellingen. Met de witte balken zijn de gemiddelde waarden voor de jaren 1980-1989 weergegeven, met de grijze de gemiddelden tussen 1990 en 1999 en met de zwarte de gemiddelden tussen 2000 en 2010

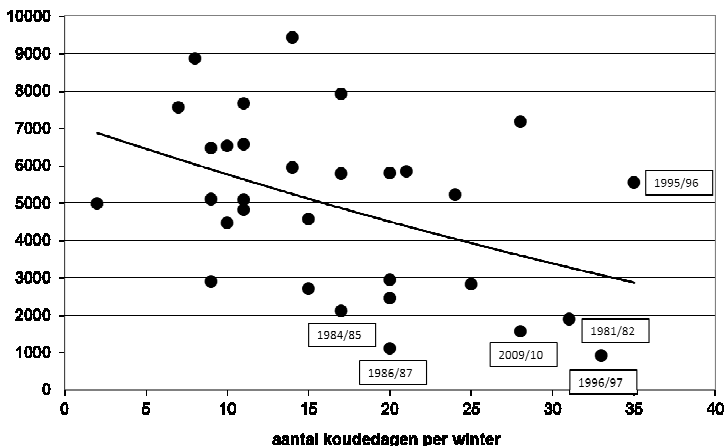
Fenologie

Het doortrekpatroon van de Rotgans op Texel is weergegeven in figuur 2. Uit deze figuur blijkt dat in alle 3 de onderscheiden periodes de eerste exemplaren, na de broedtijd en de rui die de volwassen vogels doorlopen in de buurt van de broedgebieden, tegen eind september binnenkomen (217 op 13/9/2008, 202 op 19/9/2009, 688 ex op 23/9/1990, 435 ex op 27/9/1981). Waarschijnlijk gaat het dan vooral om vogels waarvan het broedsel is mislukt (Bijlsma *et al.* 2001). De binnenkomst van de hoofdmacht is afhankelijk van het welslagen van het broedseizoen. In jaren waarin het broedseizoen totaal is mislukt, komen grote aantallen Rotganzen al eind september binnen, in jaren met een goed broedsucces is dit in de eerste week van oktober (Madsen *et al.* 1999). Dit beeld komt uit de tellingen niet duidelijk naar voren, omdat verreweg de meeste tellingen plaatsvinden rond het midden van de maand. Wel zien we de aantallen in de loop van oktober sterk

toenemen, waarna een vrij constant aantal aanwezig is t/m januari. Februari vertoont een dipje maar in maart, april en mei nemen de aantallen weer sterk toe. In de jaren '80 en '90 werden de hoogste aantallen in mei bereikt, in de jaren '0 was dit in april.

Uit figuur 2 blijkt verder dat de hoogste aantallen in alle maanden, behalve in oktober, aanwezig waren in de jaren '90. De gemiddeld aanwezige aantallen in de jaren '90 zijn in de meeste maanden 20-40% hoger dan in de jaren '80. In de eerste 10 jaren van deze eeuw liggen de aantallen in november tot en met april weer zo'n 30-40% lager dan in de jaren '90, in oktober en mei is de afname zelfs nog groter. De laatste vogels verlaten Texel in de tweede helft van mei, tussen eind mei en begin juni zijn vaak nog enkele honderden tot maximaal zo'n 1000 exemplaren op Texel aanwezig (Dijksen 1996). Iets later in juni en in de maanden tot en met augustus hebben vrijwel alle Rotganzen het eiland verlaten. De aantallen in juni en juli schommelen tussen de 0 en 13 exemplaren, in augustus zijn hooguit 3 vogels geteld. Het maximum aantal Rotganzen in de eerste helft van september staat op 9 stuks.

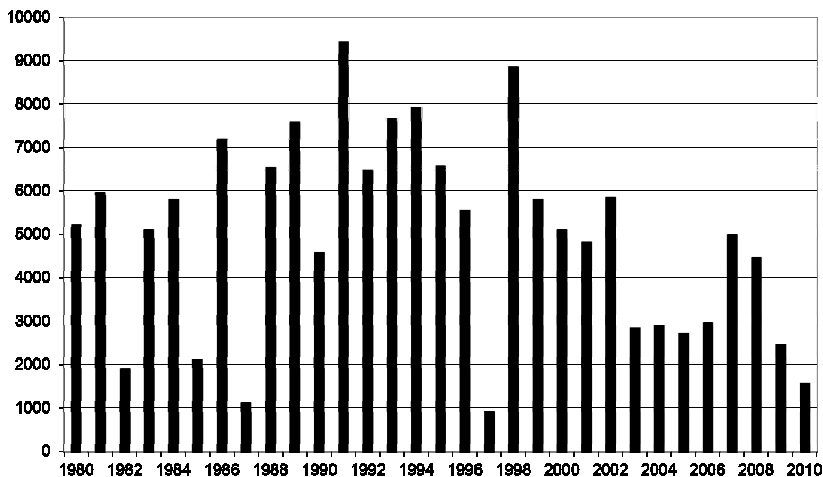

Figuur 3. De aantallen Rotganzen op Texel in januari in relatie tot het aantal koudedagen in november, december en januari, gerekend tot aan de teldatum, gemeten op De Kooij (Den Helder), op basis van gegevens van het KNMI. Koudedagen zijn dagen met minimumtemperatuur onder 0 C.

Het aantal Rotganzen in de wintermaanden is duidelijk afhankelijk van de hoeveelheid winterkou: zodra het echt koud wordt, verlaat een deel van de vogels het eiland (figuur 3), maar dit is niet in alle jaren het geval. In de koude winter van 1995/'96 (gemeten op basis van het aantal koudedagen) waren nog steeds ruim 5500 Rotganzen op Texel aanwezig, in de even koude winter van 1996/'97 slechts 914. Zetten we de winters met weinig Rotganzen op een rij dan blijken dit in 3 van de 5 gevallen winters met veel sneeuw te zijn geweest. Alleen januari 1987 en januari 1997

hadden weinig sneeuw, maar deze maanden kenmerkten zich weer door ofwel strenge koude (1987) ofwel zeer langdurige koude (1997). De winter van 1995/'96, met veel Rotganzen, kende 2 lange vorstperiodes met tussendoor een dooiperiode en weinig sneeuw.

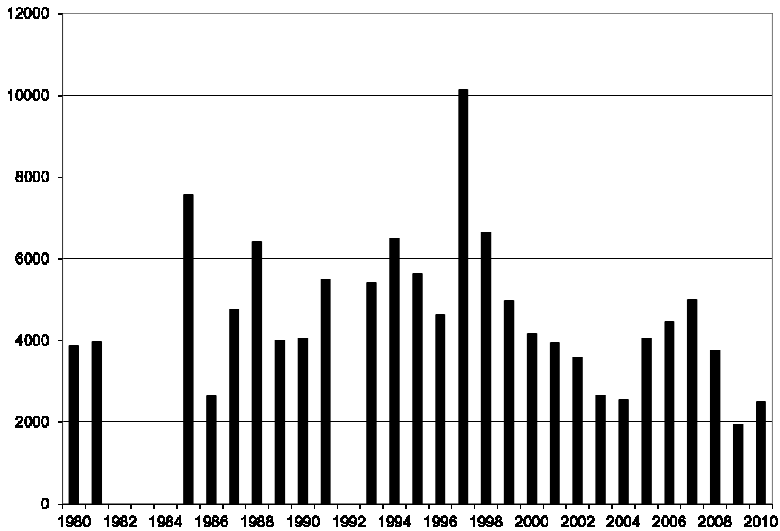

Figuur 4. Aantallen Rotganzen op Texel in januari op basis van de in deze maand uitgevoerde wadvogeltellingen tussen 1980-2010.

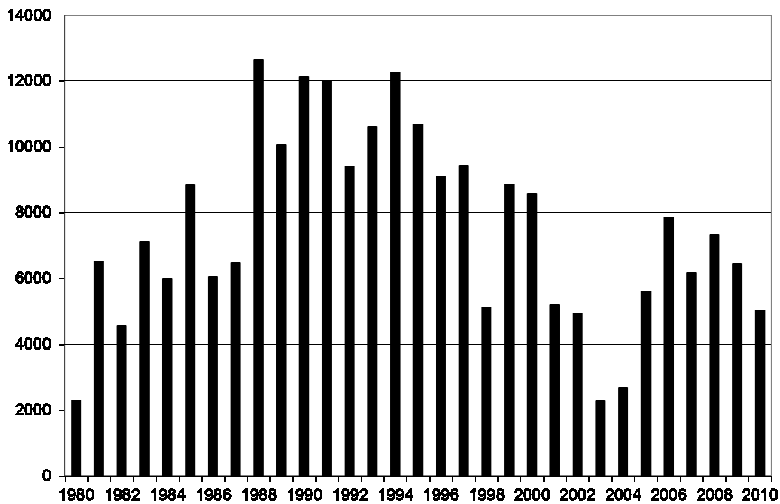
Trends

Figuur 4 laat zien dat de aantallen van de in januari op Texel aanwezige Rotganzen toenemen tot midden jaren '90 en daarna weer afnemen. Het beeld wordt wat vertroebeld door enkele winters met ijs en sneeuw, met lage aantallen in januari 1982, 1987 en 1997. Het aantalsverloop in deze figuur wordt in grote lijnen bevestigd door de trend in de aantallen in november (figuur 5) en december (niet afgebeeld). Er zijn echter ook enkele duidelijke verschillen, meestal als gevolg van winterweer in januari. Opvallend is ook dat in november en december 2005-2008 een toename is waar te nemen, die echter minder is af te lezen uit de januari-aantallen in dezelfde periode.

De aantallen in februari en maart (beide niet afgebeeld) laten een beeld zien van een geleidelijke toename, maar met soms opmerkelijke verschillen in vergelijking tot de aantallen in de januari die eraan voorafging. De piekaantallen zijn aanwezig in mei (figuren 2 en 6). Dit plaatje, en aanvullende gegevens uit de jaren '70 (Ebbing 1992), laten het mooist de veranderingen zien in de aantallen Rotganzen op Texel in de loop van de tijd: een sterke stijging tussen 1967 en begin jaren '90, daarna een geleidelijke

Figuur 5. Aantallen Rotganzen op Texel in november op basis van de tussen 1980 en 2010 in deze maand uitgevoerde wadvogel- en ganzentellingen. In de jaren 1982-1984 en in 1992 werd geen telling uitgevoerd

Figuur 6. Aantallen Rotganzen op Texel in mei op basis van de tussen 1980 en 2010 in deze maand uitgevoerde wadvogel- en ganzentellingen

afname met vooral in 2003 en 2004 zeer lage aantallen, gevolgd door een nieuw piekje in de jaren daarna. De sterke afname in de jaren 2001-2004 wordt niet alleen veroorzaakt door veranderingen in de internationale populatiegrootte. In deze jaren was de voedselsituatie op Zeeburg ongunstig als gevolg van het veranderde beheer van het belangrijkste opvanggebied voor deze soort, vooral als gevolg van de inzaai van hoog productief grasland (Spaans & Van Kooten 2005). Gelukkig kon deze ontwikkeling worden omgebogen, mede dankzij adviezen van enkele leden van de Vogelwerkgroep. In de daarop volgende jaren is deze situatie verbeterd (Spaans 2008).

Cor Smit

Literatuur

- Bauer, K. M. & Blotzheim, U. N. G. v. (1968) Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 2. Anseriformes (Vol. 1). *Akademische Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main*, 534 p.
- Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J. (2001) Avifauna van Nederland, deel 2. Algemene en schaarse vogels van Nederland. *GMB Uitgeverij/KNNV uitgeverij, Haarlem/Utrecht*, 496 p.
- Cramp, S. (ed.). (1977) Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa, Vol. I, Ostrich to Ducks. *Oxford Univ. Press, Oxford*, 722 p.
- Del Hoyo, J., Elliot, A. & Sargatal, J. (1992) Handbook of the birds of the world, Vol. 1, Ostrich to Ducks. *Lynx Edicions, Barcelona*, 696 p.
- Dijksen, A.J. (1996) Vogels op het Gouwe Boltje. Een volledig overzicht van de Avifauna van Texel. *Langeveld & De Rooy, Den Burg*, 533 p.
- Ebbinge, B.S. (1992) Regulation of numbers of Dark-bellied Brent Geese *Branta bernicla bernicla* on spring staging sites. *Ardea*, 80, 203-228.
- Ebbinge, B.S. & Spaans, B. (1995) The importance of body reserves accumulated in spring staging areas in the temperate zone for breeding in Dark-bellied Brent Geese *Branta b. bernicla* in the high Arctic. *Journal of Avian Biology*, 26, 105-113.
- Fox, A. D., B.S. Ebbinge, C. Mitchell, T. Heinicke, T. Aarvak, K. Colhoun, P. Clausen, S. Dereliev, S. Faragó, K. Koffijberg, H. Kruckenberg, M.J.J.E. Loonen, J. Madsen, J. Mooij, P. Musil, L. Nilsson, S. Pihl & van der Jeugd, H. (2010) Current estimates of goose population sizes in western Europe, a gap analysis and an assessment of trends. *Ornis Svecica*, 20, 115-127.
- Hustings, F., Koffijberg, K., van Winden, E., van Roomen, M., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, Soldaat, L., Slaterus, R. & Kleefstra, R. (2009) Watervogels in Nederland in 2007/2008. *Waterdienst-rapport 2009.020, SOVON-monitoringsrapport 2009/02. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen*, 110 p.
- Koffijberg, K., Beekman, J., Cottaar, F., Ebbinge, B., van der Jeugd, H., Nienhuis, J., Tanger, D., Voslamber, B. & van Winden, E. (2010) Doortrekkende en overwinterende ganzen in Nederland. *De Levende Natuur*, 111, 3-9.
- Madsen, J., Cracknell, G., & Fox, A.D. (1999) Goose populations of the western Palearctic. A review of status and distribution. *Wetlands International Publ. 48, Wageningen/National Environmental Research Institute, Rønde*, 344 p.
- Spaans, B. & van Kooten, B. (2005) Wat is er mis met ons Rotganzenreservaat Zeeburg? *De Skor*, 24, 170-180.
- Spaans, B. (2008) Texel als voorjaarsopvetgebied voor de Rotgans gedurende de laatste kwart eeuw. *De Skor*, 27, 25-29.
- Spaans, B. (2010) In de ban van de ring (2): het levensverhaal van Rotgansvrouw RFG6. *De Skor*, 29, 64-67.
- Stuurgroep Avifauna Schiermonnikoog. (2005) Vogels van Schiermonnikoog, gezien, geteld, opgetekend. *Uitgeverij Uniepers, Abcoude*, 440 p.
- Summers, R.W. & Underhill, L.G. (1987) Factors related to breeding production of Brent geese *Branta b. bernicla* and waders (*Charadrii*) on the Taimyr peninsula. *Bird Study*, 34, 161-171.

Korverskooi 67: CES 2010, het 17^e CES-jaar

Het afgelopen jaar deden we voor de 17^e keer mee met het landelijk CES-onderzoek. Dat hield deze keer in dat we tussen 14 april als eerste en 1 augustus als laatste vangdag met tussenpozen van ongeveer 10 dagen, op een gestandaardiseerde manier vogels hebben gevangen, onderzocht en geringd. Gestandaardiseerd wil zeggen dat ieder jaar hetzelfde aantal meters mistnet op altijd dezelfde plaats wordt uitgezet en dat gevangen wordt vanaf een half uur vóór tot circa 6 uur ná zonsopkomst zonder lokgeluiden of andere lokmiddelen, zoals voer. Omdat de mistnetten in verband met gewenning door de vogels niet mogen blijven staan, moeten we ze dezelfde dag weer opruimen om ze 10 dagen later weer voor de daaropvolgende vangdag op te zetten. Dat opzetten gebeurt de middag of avond voor een vangdag.

Ondanks vakantieperiodes en soms ongeschikt weer is het ons dus weer gelukt om de jaarlijkse 12 verplichte vangdagen uit te voeren, waarbij per dag gedurende circa 6½ uur werd gevangen. Het totaal aantal uren dat er dit jaar gevangen werd, bedroeg 79,3 uur, vrijwel dezelfde hoeveelheid als vorig jaar en dus gemiddeld 6,6 uur per dag. Er wordt naar gestreefd om met tussenpozen van gemiddeld 10 dagen te vangen om een zo regelmatig mogelijk beeld te krijgen, maar omdat

Tjiftjaf

(foto: Mart Zijm)

dit vrijwel niet haalbaar is, mogen de vangdagen ook dicht bij elkaar liggen, mits niet dichters dan 4 dagen. Ook moet worden voorkomen dat het aantal dagen tussen twee vangdagen niet te groot wordt. Vooral in de periodes wanneer er jonge vogels uitvliegen en meestal snel het gebied verlaten is dit wenselijk. Dat lukte dit jaar heel goed. De langste tussenliggende periode bedroeg 14 dagen, de kortste 6 dagen.

Resultaten CES 2010

Dit jaar geringde vogels

In 2010 werden in totaal 260 vogels van een ring voorzien. Een aantal dat vergelijkbaar is met 2009 (252 stuks). Net zoals in 2008 en 2009 is dit aantal circa 15 tot 20% lager dan in de jaren 2003 tot en met 2007. Enkele mogelijke oorzaken:

Door de winter van 2008/'09 hebben de Winterkoninkjes het slecht gehad. Uit de broedvogelinventarisaties bleek dit ook al, maar bij de vangsten kwam dit nog duidelijker naar voren. Slechts 11 vogels (jong en oud samen) werden geringd, terwijl dit in de jaren ervoor minstens 3 à 4 keer zoveel was. Ook de Merel vertoonde 25%

achteruitgang, mogelijk ook als gevolg van de winter. Voor een aantal soorten lag de oorzaak waarschijnlijk in de slechte overleving in en naar de wintergebieden, zoals bij de Grauwe Vliegenvanger, Braamsluiper en Tuinfluiter. Van deze soorten gingen de aantallen respectievelijk met 35%, 55% en 67% achteruit. Hoewel er in de buurt van het vanggebied ook Staartmezen hebben gebroed, vingen we deze keer geen enkele vogel van die soort. Meestal leveren Staartmezen juist heel veel jongen op.

Heel bijzonder was de vangst van twee Sijsjes op 16 juli. Deze soort is gedurende CES nog nooit gevangen.

Het aantal gevangen jonge vogels was het afgelopen jaar wel beter dan vorig jaar, waarschijnlijk doordat tijdens het uitkomen van de jongen, zoals bij de Fitis, Grauwe Vliegenvanger, Koolmees en Pimpelmees, geen extreme buien of kou is geweest.

Sijs (man)

(foto: Mart Zijm)

Van een zestiental algemenere soorten staat in tabel 1 een overzicht van de nieuwgeringde vogels, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de vogels van vóór 2010 (na 1kj*) en die in 2010 zijn uitgevlogen (1kj).

Het geringe aantal 1kj (eerstejaars) vogels ten opzichte van het aantal na-1kj-vogels is bij Merel, Zwartkop en Winterkoning veel lager dan in andere jaren, maar bij alle andere soorten zijn de broedsuccessen vrijwel gelijk of hoger. Daar kom ik verderop in dit verhaal nog op terug.

Geringd	na 1kj	1kj		na 1kj	1kj
Winterkoning	2	9	Pimpelmees	1	16
Fitis	24	24	Zanglijster	5	6
Roodborst	12	19	Grauwe Vliegenvanger	0	5
Merel	8	6	Tuinfluiter	1	1
Tijftjaf	14	17	Braamsluiper	2	1
Koolmees	3	20	Spotvogel	1	1
Zwartkop	22	7	Grasmus	2	2
Heggenmus	5	8	Vink	0	0

Tabel 1. In 2010 geringde adulte (na 1kj) en jonge vogels (1kj).

* kj staat voor 'kalenderjaar' (red.)

Dit jaar teruggevangen vogels

Het aantal teruggemelde vogels (vogels die al een ring om hadden) was met 163 stuks ook niet geweldig. Deze aantallen betreffen niet 163 verschillende vogels. Iedere gevangen vogel die al geringd is, wordt namelijk als terugmelding geteld. Het gaat dus om:

- a) de in het betreffende CES-jaar al eerder geringde vogels;
- b) de vogels die in voorgaande jaren werden geringd;
- c) maar ook als die vogels al enkele keren eerder in hetzelfde jaar werden gevangen. Dat houdt bijvoorbeeld voor het jaar 2010 in, dat die 163 terugmeldingen 62 individuele vogels betreffen (in 2009 61 stuks).

In feite zijn de vogels in categorie c dus de vogels die trouw zijn aan het gebied en/of, tussen twee CES-jaren in, overleefd hebben of daarvoor uit het ei zijn gekomen.

In tabel 2 staat een overzicht hoe die aantallen zich de laatste 11 jaar hebben gewijzigd. In de tweede kolom staat het aantal nieuwgeringde vogels. In de derde kolom het aantal terugmeldingen. In de vierde kolom wordt aangegeven hoeveel individuen het aantal terugmeldingen betrof. De laatste kolom is de optelling van kolom 2 en kolom 4 en geeft het aantal verschillende vogels dat in dat CES-jaar werd gevangen.

Jaar	Aantal nieuwgeringde vogels	Aantal terugmeldingen	Aantal teruggemelde individuen	Totaal aantal individuen
2000	252	130	49	301
2001	200	135	55	255
2002	227	160	50	277
2003	284	157	54	338
2004	279	209	75	354
2005	290	187	61	351
2006	310	214	61	371
2007	309	240	101	410
2008	248	217	85	333
2009	252	173	61	313
2010	260	163	62	322

Tabel 2. Aantallen nieuwgeringde vogels en terugmeldingen in de jaren 2000 tot en met 2010.

Wat dus opvalt is dat we ook dit jaar een lichte terugval van het aantal teruggemelde (individuele) vogels hebben. Dat betekent, zoals hierboven al werd gesteld, dat van

een aantal soorten de overleving in de voorgaande periode niet goed is geweest, zowel in het overwinteringsgebied als hier. In tabel 3 wordt aangegeven welke soorten en in welke mate dit betreft. Dat de soorten (Heggenmus, Merel en Roodborst) die doorgaans niet wegtrekken iets minder goed overleefd hebben, heeft waarschijnlijk met de wat strengere winter te maken. Ook de Winterkoning trekt niet weg, maar ondanks de slechte nieuwe vangsten van deze soort is het aantal terugmeldingen uitstekend. De oorzaak is ook enigszins af te leiden uit het broedvogelonderzoek: het aantal broedgevallen dicht in de buurt van het vanggebied is namelijk niet achteruitgegaan. Verderop, langs het weggetje naar de 'Hof van Eden' en in het kooibos, was dit wel het geval.

Een aantal soorten dat naar verre oorden trekt deed het dit jaar heel slecht ten opzichte van andere jaren. Dat zijn vooral de Braamsluiper en de Tuinfluiter waarvan voor het tweede jaar achtereen geen vogels werden teruggevangen. Dit jaar was er helaas ook geen terugvangst van een Spotvogel. Gelukkig waren er ook nog soorten die beter dan het jaar ervoor hebben overleefd. Dat waren Grauwe Vliegenvanger, Fitis en Zwartkop.

*Grauwe Vliegenvanger**(foto: Mart Zijm)*

Soort	2009	2010	Soort	2009	2010
Vlaamse Gaai	1	1	Roodborst	7	3
Fitis	7	8	Spotvogel	2	0
Grauwe Vliegenvanger	0	2	Staartmees	0	1
Grote Bonte Specht	2	1	Tjiftjaf	4	4
Heggenmus	4	3	Tuinfluiter	0	0
Koolmees	5	6	Winterkoning	6	12
Pimpelmees	1	1	Zanglijster	3	2
Merel	16	9	Zwartkop	3	9
Braamsluiper	0	0			

Tabel 3. Aantal (62 stuks) uit voorgaande jaren teruggevangen vogels in 2010

Broedsucces in 2010

In de periode dat van een aantal soorten de jongen uitkwamen was het weer qua temperatuur goed en er vielen geen zware regenbuien. Dus eventuele slechte broedresultaten ten opzichte van andere jaren kunnen in veel mindere mate worden toegeschreven aan het slechte weer.

In tabel 4 staat een overzicht van enkele algemene soorten die jaarlijks sinds het begin van CES in het gebied hebben gebroed. De percentages geven aan hoeveel jongen er zijn geboren ten opzichte van het aantal aanwezige adulte plus jonge vogels, dus hoe hoger het percentage, hoe beter broedsucces. Ik vergelijk de percentages van 2010 met de gemiddelden van 1999 tot en met 2009. Dit is vanaf de periode waarin grote veranderingen (graven van een plas en maken zanddijk) in het gebied hebben plaatsgevonden.

Soort	'99-'09	2010	Soort	'99-'09	2010
Braamsluiper	19,2%	33,3%	Pimpelmees	48,8%	88,9%
Tuinfluitier	12,6%	50,0%	Koolmees	48,1%	69,0%
Zwartkop	24,2%	18,4%	Zanglijster	28,2%	46,2%
Grasmus	30,2%	50,0%	Merel	36,6%	26,1%
Fitis	27,8%	42,9%	Winterkoning	60,2%	39,1%
Tjiftjaf	36,8%	48,1%	Heggenmus	49,0%	50,0%
Grauwe Vliegenvanger	40,1%	71,4%	Roodborst	58,2%	55,9%

Tabel 4. Broedresultaten in 2010 versus het gemiddelde uit voorgaande jaren 1999-2009

Dit jaar weken die percentages over het algemeen sterk af van de gemiddelden. De meeste gelukkig in positieve zin. Opvallende teruggang was er voor Zwartkop, Merel en Winterkoning. Uit de broedvogelinventarisaties bleek dat er van deze laatste twee minder broedgevallen waren, wat voor een groot deel de oorzaak zal zijn. Waarom de Zwartkop, die het ieder jaar beter doet, het minder heeft gedaan is vooralsnog niet duidelijk. Alle andere soorten bleven gelijk of deden het uitstekend. Van soorten zoals de Grauwe Vliegenvanger, Fitis, Tuinfluitier, Pimpelmees en Koolmees is het broedsucces sinds 1994 nog nooit zo hoog geweest. Dat maakt me nieuwsgierig naar het aantal broedgevallen en CES-vangsten in het komende seizoen.

Mart Zijm

Kraanvogels kijken in Zweden

Er zijn weinig vogels zo populair als Kraanvogels. Elk jaar reizen er vogelliefhebbers af naar plaatsen waar ze zich in herfst of winter verzamelen: Lac du Der-Chantecoq, Rügen, Laguna de Gallocanta en Extremadura bijvoorbeeld. Dichter bij huis kunnen we ook in het Diepholzer Moor in Duitsland Kraanvogels zien. En sinds een aantal jaren hebben wij in het Fochteloërveen zelfs broedende Kraanvogels. Het gaat de Kraanvogel de laatste tientallen jaren voor de wind. In landen waar de soort al jaren, ja vaak zelfs al eeuwen, niet meer broedde, zijn ze teruggekeerd. Als ik zie dat ze bijvoorbeeld in Denemarken in gebieden broeden die op Texel lijken, zoals Noord-Jutland en het eiland Læsø in het Kattegat, dan zou het mij niet verbazen als ze ooit ook hier zouden gaan broeden. Misschien is de Kraanvogel die op 13 december voor het eerst op Texel werd gezien en begin februari nog steeds aanwezig was, wel een pionier die bekijkt of ons eiland als vestigingsplaats geschikt is.

De gebieden die ik hiervoor noem zijn vooral interessant in herfst en vroege voorjaar. In Zuid-Zweden zijn echter een paar plaatsen waar ze zich in april verzamelen, paren vormen en hun spectaculaire dansen uitvoeren, voordat ze zich naar hun broedplaatsen in het noorden

begeven. Hornborgasjön is daarvan de bekendste en een populair oord om Kraanvogels te zien. Van 5 tot 10 april 2011 gaan we er met een aantal mensen naartoe. Op dinsdag 5 april vertrekken we per auto van Texel naar Kiel (± 540 km) en nemen daar de nachtboot (vertrek 19.30 uur; eten en slapen op de boot) naar Göteborg (aankomst 9.00 uur), vanwaar het de volgende dag nog

zo'n 120 km rijden is naar Falköping *Vliegende Kraanvogel* (foto: Reinder Dokter) waar we in het vandrарhem (jeugdherberg) verblijven, op luttele kilometers van het meer van Hornborga. Overdag kijken we naar de Kranen en andere vogels die we kunnen tegenkomen. Op zaterdag 9 april gaan we terug naar Göteborg en zondag 10 zijn we 's middags weer thuis. Er is al een groepje van vijf man. Wie gaat er met ons mee? Het is de bedoeling dat we met eigen auto's gaan en carpoolen. De kosten schatten we op €400 à €500 per persoon, afhankelijk van het aantal personen per auto en per hut op de boot en van de vraag of we zelf ons eten bereiden in de jeugdherberg of uit eten gaan.

Andri Binsbergen (318470) en Gerrit Visch (318881)

De Atlas is verschenen!

De Atlas van de Noord-Hollandse Broedvogels werd medio december gepresenteerd. Het is een kloek boek geworden, barstensvol informatie en smaakvol vormgegeven. Het hoofddeel bestaat natuurlijk uit de soortbeschrijvingen. Alle soorten behalve de zeer zeldzame of onregelmatige broedvogels hebben twee pagina's gekregen. Daarop een fraaie foto van de betreffende soort (veel van René Pop, die ook de foto-editor was) en natuurlijk een verspreidingskaart. In het Ornithologisch Jaarverslag zagen jullie al enkele voorbeelden van de kaartjes, maar hier beslaan ze uiteraard de hele provincie. Over de kaarten ligt een 5-bij-5 kilometerraster, zodat iedereen, zeker met behulp van de inventarisatie-atlas, kan zien in welke kilometerhokken een soort werd aangetroffen. De teksten hebben een vaste opbouw: eerst een algemeen verhaal waarin de soort en zijn gedrag gekarakteriseerd worden, dan een hoofdstuk over het voorkomen en ten slotte een stukje over de veranderingen. Die gaan soms enkele eeuwen terug (Ooievaar), maar meestal tot het midden van de vorige eeuw.

Bij de kaartjes wordt een overzicht gegeven van het aantal hokken waarin de soort is vastgesteld en wordt ook een schatting gegeven van het totaal aantal paren in de provincie. En ten slotte vinden we bij de meeste soorten een fraaie (kleuren)tekening van Jos Zwarts.

Een groot aantal soorten werd gesponsord (door een financiële bijdrage te leveren aan de uitgave) door verenigingen, bedrijven en particulieren. Zo treffen we bij de Eider de naam aan van onze VWG, het NET sponsoorde de Grauwe Gans en de Agrarische natuurvereniging De Lieuw de, hoe kan het ook anders, Scholekster. Ik vond nog ten minste vier op Texel woonachtige leden die hun naam verbonden aan respectievelijk Wulp, Boerenzwaluw, Huiszwaluw en Grauwe Vliegenvanger.

In inleidende hoofdstukken vinden we onder andere een analyse van de veranderingen in de Noord-Hollandse broedvogelbevolking sinds 1990 (het jaar van de

laatste provinciale avifauna). In 50 pagina's worden per 6 deelgebieden de landschappen, vaak in een historisch perspectief, beschreven en de veranderingen daarin en de effecten op de vogels. Een literatuurlijst met meer dan 400 titels besluit dit werk.

De redactie was in handen van Kees Scharringa, Wim Ruitenbeek en Piet Zomerdijk die met nog 28 anderen de soortteksten schreven, waaronder 2 Texelaars, mijn broer Lieuwe en ik. Maar het meeste (waarschijnlijk ook leukste) werk werd gedaan door de ongeveer 440 waarnemers en inventariseerders, waarvan circa 20 op Texel. Daarmee hebben we alle hokken op Texel geheel kunnen invullen. In de hele provincie lukte dat niet helemaal. Van de 3.045 kilometerhokken werd ruim 80% volledig onderzocht en 8% onvolledig. Vooral in en rond Amsterdam en in West-Friesland bleef een aantal liggen, maar voor de grote lijn maakt dat niet veel uit. Het ging ten slotte niet om exacte aantallen, maar om de verspreiding van de vogels in Noord-Holland.

Heb je het boek nog niet aangeschaft? Rep je dan naar de boekhandel of naar Vogel informatiecentrum De Verrekieker. Het kost €24,50. Ook te bestellen bij www.vogelwerkgroepennh.nl, maar dan komen er verzendkosten bij.

Of koop het, bijvoorbeeld tijdens de ALV op 25 maart, bij Vogelwerkgroep Texel die een aantal exemplaren in voorraad heeft.

Adriaan Dijkse

*De 'Huttenclub' verwijderde met enkele vrijwilligers op 18 december maaisel uit de Tuintjes. Hulde!
(foto: Leo van der Vaart)*

COMING

Lifestyle

Club

Oosterhof
WONEN

www.oosterhofwonen.nl
Parkstraat 3, Den Burg, tel. 312246

administratiekantoor **Rood**

De Dageraad 61 · 1797 SK · Den Hoorn (Texel) · telefoon 0222 31 94 29

Uw Administratie & Belastingzaken

Vogelen wij voor u uit.

NEDERLANDSE ORDE VAN
ADMINISTRATIE- EN
BELASTINGDESKUNDIGEN

De Kern van de zaak

Skor, nr. 1, 2011

Pontweg 1
1797 SN Den Hoorn
Texel
Telefoon: 0222-369600
Internet: www.teso.nl
E-mail: info@teso.nl

Voor uitgebreide
informatie en online
ticketverkoop:

www.teso.nl

Soort van het Jaar 2011: de Boerenzwaluw

SOVON Vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming Nederland besteden in 2011 extra aandacht aan de Boerenzwaluw. Vogelwerkgroep Texel sluit dit jaar aan bij dit landelijke thema. Deze sierlijke ambassadeur van een natuurrijk landelijk gebied komt nog algemeen voor, maar zit wel in de knel. De stand kelderde in veertig jaar met 50% en hij staat inmiddels dan ook op de Rode Lijst. Boerenzwaluwen leven altijd in de buurt van mensen. Je zou dus veronderstellen dat de belangrijkste oorzaken voor de achteruitgang al bekend zijn. Dat is echter niet het geval. Daarom willen we in 2011 met hulp van zoveel mogelijk mensen, dus vogelaars, vrijwilligers, boeren en buitenlui, de kennis verzamelen die nodig is om de Boerenzwaluw beter te beschermen. Dus ook jullie hulp!

Doe mee aan het onderzoek dat bij je past

- Onderzoek nestplaatskeuze

Doel: inzicht in veranderingen in nestplaatskeuze, leefgebiedkwaliteit en populatiegrootte.

Hoe: het herhalen van een in 1993 uitgevoerd onderzoek naar nestplaatskeuze. Aan de hand van een beknopte vragenlijst alle mogelijke geschikte broedobjecten in een gekozen kwartblok (2,5 x 2,5 km) inventariseren en digitaal doorgeven.

Wanneer: eenmalige telling tussen 20 mei-15 juni.

- Publiekstelling

Doel: inzicht in verspreiding, trend in aantal tweede broedsels.

Hoe: iedereen die toegang heeft/krijgt tot een erf kan hier het aantal bewoonde boerenzwaluwneesten tellen en on-line doorgeven.

Wanneer: 1^e telling tussen 20 mei-15 juni; (facultatief) 2^e telling tussen 1-20 juli.

- Meer deelnemers aan bestaande boerenzwaluwonderzoeken

Er zijn vier onderzoeken naar broedsucces, dispersie en overleving van boerenzwaluwen: BMP, Nestkaart, pullen ringen en adulten ringen. Het aantal deelnemers aan deze projecten willen we graag vergroten. Daarom organiseren we praktijkdagen voor geïnteresseerde tellers.

Meer informatie en aanmelding voor de verschillende onderdelen of voor de digitale nieuwsbrief kan via: www.jaarvandeboerenzwaluw.nl of boerenzwaluw@sovon.nl

Hier zijn ook stickers, t-shirts, posters en flyers te bestellen. Doen!

www.jaarvandeboerenzwaluw.nl

(Ontwerp logo: Elwin van der Kolk)

Nederlandse Ornithologische Unie (NOU)

Kleurvariatie & Soorten (vorming)

26 Maart 2010, Auditorium Naturalis, Leiden

Deze themadag staat in het teken van de bonte verzameling kleuren die zo kenmerkend is voor het verenkleed van vele vogelsoorten. Tijdens de lezingen wordt met name de grote geografische variatie in kleur van het verenkleed besproken en welke rol kleur kan spelen bij soortsvorming en hybridisatie.

Aansluitend op de lezingen kan er zelfstandig een bezoek worden gebracht aan Naturalis en brengen we in twee rondes een bezoek aan de vernieuwde vogelcollectie in de Toren. De rondleidingen zullen worden gegeven door de gastsprekers en vogelexperts van Naturalis. Daarnaast is er de gelegenheid om bijzondere en uitgestorven soorten als de Reuzenalk van dichtbij te bekijken en werpen we met UV een heel ander licht op bekende en minder bekende vogelsoorten.

Voor het bezoek aan de vogelcollectie is opgave verplicht en aangezien er een maximum aantal van 70 bezoekers is, geldt wie eerst komt eerst maalt, met voorrang voor NOU leden. Opgave dient voor 19 Maart te gebeuren en kan uitsluitend via email aan wouter.halfwerk@gmail.com. Vermeldt ook uw voorkeur voor de 1^e (tijdens ALV) of 2^e groep (vertrekt na de ALV).

10:30 – 11:00 Ontvangst en koffie

11:00 – 11:05 Welkom en mededelingen door Wouter Halfwerk (NOU)

11:05 – 11:25 Inleiding in verenkleed, kleurvariatie en de rol in soortsvorming
Berber de Jong (Universiteit Groningen)

11:25 – 11:50 Kleurvariatie en soortsvorming bij Aziatische Baardvogels
Robert-Jan den Tex (Uppsala, Zweden)

11:50 – 12:15 Hybridisatie en kleurvariatie tussen zwarte en bonte kraaien
Jelmer Poelstra (Uppsala, Zweden)

12.15 – 12.30 Korte pauze

12:30 – 13:00 Geografische kleurvariatie binnen het koolmees-complex
Ann Geens (Universiteit Antwerpen, België)

13:00 – 14:00 Lunch (lunch zelf meebrengen of halen in restaurant)

14:00 – 15:00 Ledenvergadering + 1^e groep rondleiding Naturalis

15:00 – 16:00 2e groep rondleiding Naturalis.

Na afloop van de rondleiding is een ieder vrij om de resterende collecties in het museum te bezoeken.

Locatie: Naturalis, Darwinweg 2, 2333 CR Leiden. Naturalis ligt vlakbij het NS-station Leiden

Stukken voor de Algemene Ledenvergadering op 25 maart

Financieel overzicht 2010		Vogelwerkgroep Texel									
BALANS per 31 december		2009	2010				2009	2010			
		€	€				€	€			
Kasgeld		32,02	33,22		Vermogen		5.217,48	6.315,49			
ING nr. 8417822		293,49	3.928,15		Vooruit ontv. contributie 2011 (ontv. in 2010)		-	1.612,50		Vermogensvergelijking	
ING spaar nr. 8417822		4.933,47	3.705,18		Vooruit ontv. contributie 2010 (ontv. in 2009)		451,50	-			
Nog te ontv. contributie 2009		319,50	252,00		Kortlopende schulden		-	687,56		Vermogen 1 januari	5.217,48
Nog te ontv. contributie 2008		-	-		Overlopende post		215,00	50,00		Bij: saldo winst	1.098,01
Overige debiteuren		305,50	837,00		Dubbelbetaalde contributies		-	90,00			
		5.883,98	8.755,55				5.883,98	8.755,55		Vermogen 31 dec.	6.315,49
VERLIES & WINST		2009	2010	Begr.' 10	Begr.' 11			2009	2010	Begr.' 10	Begr.' 11
Drukkosten Skor		1.740,47	2.089,69	1.800,00	2.600,00	Ontvangen rente		113,66	71,71	90,00	100,00
Portokosten Skor		702,24	857,65	700,00	900,00	Bijdrage SOVON		305,50	305,50	300,00	300,00
Materiaal nestkosten		117,50	95,85	100,00	200,00	Bijdrage Staatsbosbeheer		-	1.012,50	300,00	300,00
Materiaal vogelhutten		-	-	-	100,00	Contributie		3.691,50	3.850,15	3.500,00	3.900,00
Bankkosten		40,28	36,56	50,00	75,00	Giften		36,00	202,80	50,00	50,00
Inschr. Kamer van Koophandel		26,14	26,14	25,00	30,00	Vergoeding portokosten Skor		-	-	82,00	100,00
Huur vergader/lezing ruimte		135,00	195,00	200,00	250,00	Ontvangene vogelcursus		-	-	-	-
Onderh. kst. weidevogels		93,42	-	50,00	50,00	Agrarische ver. De Liew		-	-	250,00	-
Onderh. kst. tuintjes		-	120,86	50,00	150,00	Diversen		-	-	100,00	-
Verzekeringen		142,98	-	-	-	Witteveen telvergoeding		250,00	-	-	-
Kosten consumpties		289,69	219,91	385,00	300,00	Advertentiekosten		-	-	-	800,00
Kantoorbenodigdheden/Secr.		52,70	-	90,00	100,00						
Lidmaatschappen		43,20	30,00	100,00	100,00						
Presentjes		119,95	97,85	150,00	150,00						
Dubieuze debiteuren		26,00	-	-	-						
Onkosten ringers		571,18	585,49	650,00	650,00						
Gem. Bel.leges (hoogwatertell.)		35,95	41,95	-	50,00						
Kosten jaarvergadering		65,00	29,70	100,00	100,00						
Sponsoring broedvogelatlant		250,00	-	-	-						
PR		-	-	-	500,00						
Diversen/omvoorzien		-	-	150,00	150,00						
saldo winst		40,46	1.098,01	140,00	-			saldo verlies			705,00
		4.492,16	5.524,66	4.640,00	6.255,00			4.492,16	5.524,66	4.640,00	6.255,00

Exploitatie overzicht Ornithologisch Jaarverslag Vogelwerkgroep Texel over het jaar 2010

Verlies & winstrekening

Donaties			0,00	Drukkosten		2.583,76
Verkopen	Jaarverslagen 1997 t/m 2007		308,00	Administratie & secretariaat		58,20
	Jaarverslagen 2008		209,99	Verzendkosten		18,00
	Jaarverslagen 2009		2.071,52	Bankkosten		36,52
Bijdrage verzendkosten			20,25			
Ontvangen rente			103,25	Resultaat		16,49
			€ 2.713,01			€ 2.713,01

Balans per 31 december 2010

Saldi	lopende rekening		1.521,60	Eigen Vermogen		8.336,87
	spaarrekening		6.203,25	Resultaat 2009		16,49
Debiteuren			693,75	Crediteuren		65,24
Voorraad verslagen 1997 t/m 2009			p.m.			
Totaal:			€ 8.418,60			€ 8.418,60

Begroting 2011

Donaties			0,00	Drukkosten		2.650,00
Advertentie inkomsten			p.m.	Administratie & secretariaat		60,00
Verkopen	Jaarverslagen 1997 t/m 2009		475,00	Verzendkosten		50,00
	Jaarverslagen 2010		2.000,00	Bankkosten		40,00
Bijdrage verzendkosten			50,00			
Ontvangen rente			175,00	Negatief resultaat		100,00
Totaal:			€ 2.700,00			€ 2.700,00

Waarnemingenoverzicht 16 november 2010 tot en met 25 februari 2011

De voor Texel gebruikelijke wintergasten in goede aantallen aanwezig: **Frater**, **Strandleeuwerik**, **Witbuikrotgans** (in erg grote groepen dit jaar, tot wel 76 op 15 januari in Ottersaat), **Zwarte Rotgans** (meestal 1 ex, maar op 29 november 2 ex bij Zevenhuizen), **Kleine Zilverreiger** (max 7 in de Slufter op 20 november), **Ruigpootbuizerd** (tot 3 ex op 21 november in de Geulduinen en op 28 december in de Slufter), **Pestvogel** (grootste groep: 24 ex op 22 januari in Den Burg), **IJsgors**, etc.

Opvallende wintergast was een **IJsdruiker**, opgemerkt tijdens een pelagische tocht op 19 november. Ook mooi was de eerste overwinterende Kraanvogel ooit op Texel, een adult ♀, van 13 december tot 10 februari, op akkers langs de Schorrenweg (waar ook regelmatig een **Bonte Kraai** werd gezien). Op 27 december vloog deze vogel over polder De Eendracht en zat geruime tijd in de Witte Hoek, maar was later weer 'terug op honk' langs de Schorrenweg. Een **Grote Zilverreiger** vloog op 16 januari over de TESO-boot naar Texel, alwaar op 13 februari een ex werd gezien bij de Kaai.

Eind december zwom een ♀ **IJseend** op de Noordzee bij noord-Texel en op 22 januari werden 3 ex opgemerkt op de Waddenzee bij Oost.

Op 15 februari vlogen maar liefst drie **Rode Wouwen** over het Maartenhuis. Een of mogelijk twee **Roodpootvalken** vlogen nog op 19 november over 't Mientje.

Een **Grote Burgemeester** bevond zich op 14 februari kortstondig bij Oudeschild. Verder werden enkele **Pontische Meeuwen** en **Geelpootmeeuwen** door oplettende waarnemers gemeld, vooral rond de Hors, de Slufter en uit Oudeschild.

Individuele **Velduilen** werden gezien op 23 november en 27 december in de Slufter en op 19 december bij de Bol. **Kerkuilen** werden iets vaker gemeld, verspreid over het eiland en over de periode 8 ex en een verkeersslachtoffer.

Witkopstaartmezen werden alleen nog gemeld uit Den Burg, waar op 5 december 6 ex aanwezig waren. De laatste, een geringd ex zonder staart, werd gezien op 8 januari.

Een groep **Noordse Goudvinken** hield zich de gehele periode op rond het Krimbos. Tot wel 12 ex werden hier geteld. Enkele losse ex werden gemeld bij de Rommelpot op 17 november (3 ex) en 1 februari (1 ex), vanaf de Fonteinsweg (1 ex) op 12 januari en vanuit Den Burg op 31 januari (4 ex). Ook werden diverse **Appelvinken** gemeld (met max 5 over de Pijpersdijk op 5 januari), maar ook de uitgebreide hoeveelheden **Grote** (grootste groep: >200 ex op 28 november bij Den Burg), **Kleine** (grootste groep: 16 ex op 28 november in De Waal) en ongespecificeerde **Barmsijzen** (tot 40 ex).

Verder vooral leuk voor de tijd van het jaar waren een overvliegende **Lepelaar** op 5 december over Den Burg, een **Ooievaar** op 10 februari zittend op lantaarnpalen in Den Burg, een **Krooneend** op 11 december bij de Bol en een **Geelgors** in het Hoornder Nieuwland op 1 december. De eerste voorjaars-**Lepelaar** verscheen op 13 februari.

Klaas de Jong

Uitgelegd: Kleine Zwaan vs. Wilde Zwaan vs. Knobbelzwaan

Hoewel Kleine en Wilde Zwanen meestal broeden in de arctische toendra, zijn ze een groot deel van het jaar hier. Beide soorten komen op Texel voor, zij het dat er overwegend meer Kleine Zwanen zijn. Deze winter was er een opvallend grote groep Wilde Zwanen aanwezig nabij De Waal, niet ver van de plaats waar al jaren veel Kleine Zwanen overwinteren.

De twee soorten hebben allebei snavels met geel (in plaats van oranje), wat ze onderscheid van Knobbelzwanen, maar zijn verder niet heel gemakkelijk uit elkaar te houden. Kleine Zwanen zijn echt een stuk kleiner dan

Kleine Zwanen, twee jongen en een adult

(foto: René Pop)

Knobbel- en Wilde

Zwanen en hebben een veel kortere nek en een meer gedrongen lichaam. Het blijven

natuurlijk grote vogels, maar zo'n bocht als Wilde of Knobbelzwanen in hun nek kunnen leggen, lukt hen toch niet. De Wilde Zwaan heeft meer en puntiger geel op z'n snavel (de Knobbelzwaan is gemakkelijk te herkennen aan de oranje rode snavel met (♂) of zonder (♀) zwarte knobbel).

Het geluid van Wilde en Kleine Zwanen is met enige oefening ook goed te onderscheiden, maar dat is lastig om hier 'even' te beschrijven.

De Knobbelzwaan maakt zelden geluid (hij heet in het Engels dan ook Mute Swan), dus dat maakt het gemakkelijker bij overvliegende groepen zwanen. Succes!

Klaas de Jong

Wilde Zwanen ♂ en Knobbelzwaan (♂) ↓

(foto's: René Pop)

Inhoudsopgave

- Colofon	blz. 2
- Uitnodiging Algemene Ledenvergadering 25 maart	blz. 3
- Van de redactie	blz. 4
- Van het bestuur	blz. 5
- Agenda	blz. 6
- Heggenmussen	blz. 10
- 30 jaar wad- watervogeltellingen op Texel: de Rotgans	blz. 23
- Korverskooi 67: CES 2010	blz. 33
- Kraanvogels kijken in Zweden	blz. 38
- Verschijning Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels	blz. 39
- Soort van het jaar 2011: de Boerenzwaluw	blz. 43
- Lezingendag van de Nederlandse Ornithologische Unie op 26 maart	blz. 44
- Financiële stukken voor de Algemene Ledenvergadering op 25 maart	blz. 45
- Waarnemingen 16 november 2010 – 25 februari 2011	blz. 46
- Uitgelegd: Kleine Zwaan vs. Wilde Zwaan vs. Knobbelzwaan	blz. 47

